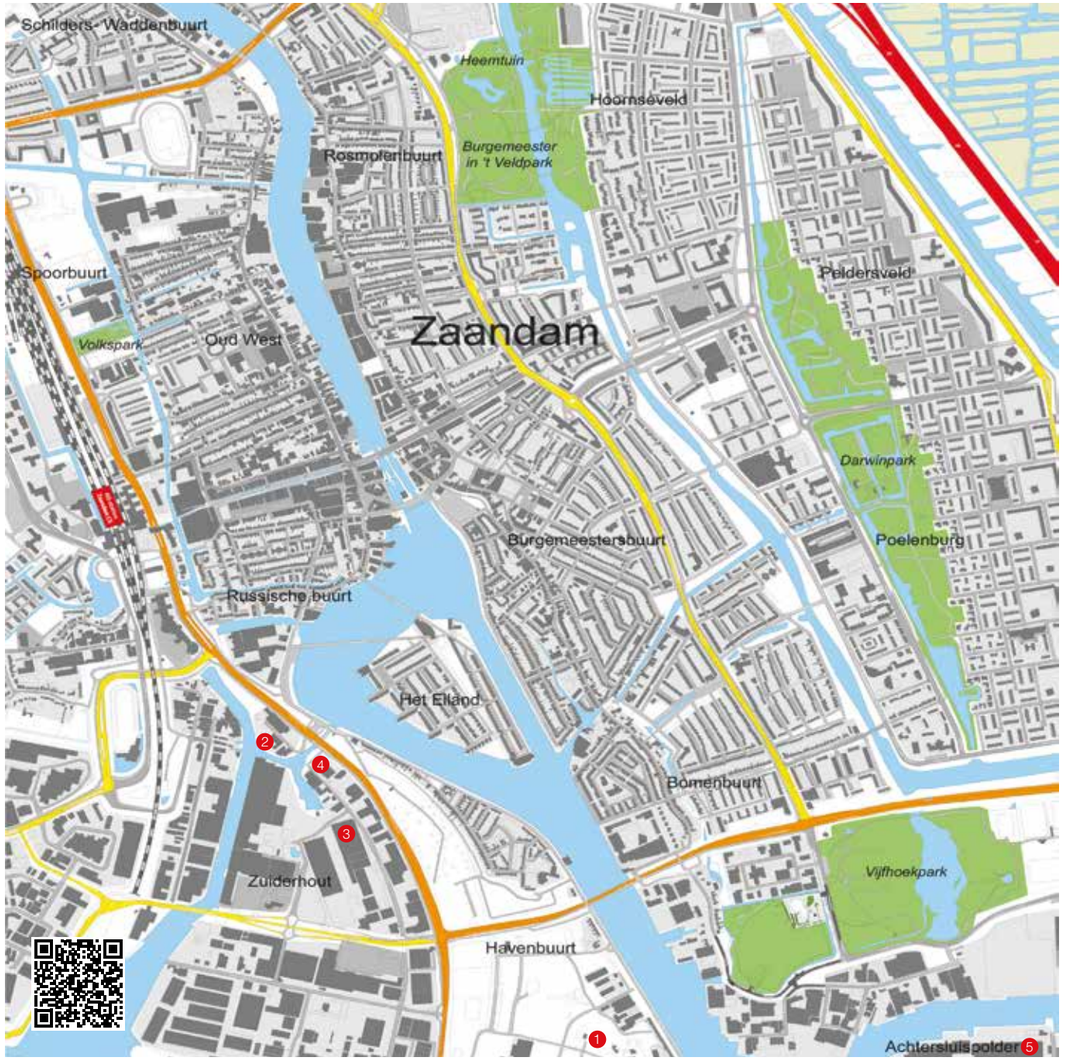

Zaandam

Titel: Meisje van Verkade
Olieverf/doek 2011, 100 x 150 cm.

Op een oude schoolplaat van de Zaanstreek staat hij al. De Verkadetoren. Misschien wel het meest markante symbool van de Zaanse industrialisatie tijdens de vroege vorige eeuw. In allerlei jaargetijden en weersomstandigheden heb ik de markante toren geprobeerd te schilderen. Het werd maar niet spannend. Totdat het me een op zondagmiddag in 2011, tijdens prachtig weer, eindelijk lukte mijn vrouw mee te krijgen. Aangekomen tegenover de Verkadefabriek zagen we twee grote dekschuiten aangemeerd liggen. Prima werkplek! Aan boord kreeg ik mijn model zo ver om met haar smetteloze witte broek op een groen uitgeslagen balk plaats te nemen Moeiteloos nam ze de pose aan van een vrouw die met weemoed op haar verleden als Verkademeisje terugblikt.

Peter de Rijcke

Fotografie: Simone Ronchetti

Op het buitenterrein van **North Sea Venue** worden grote festivals en feesten gegeven. Het **Hembrugterrein** ❶ ontwikkelt zich als creatief centrum waar bedrijven met naam zich graag vestigen. De **Bruynzeelpanden** ❷ krijgen een nieuwe bestemming als Ikea. Bij **Loods 5** ❸ verkopen talloze kleine ondernemers, groothandelaren en producenten hun eigen producten op het gebied van lifestyle. **Dekker Watersport** ❹ is een van de grootste watersportwinkels van het land. In de Achtersluispolder ❺ zijn talloze bedrijven met naam gevestigd. **Holland Jachtbouw** maakt superjachten waarbij elk zeilschip uniek is. **Orange Nautical Services** heeft een enorme stalling met boten die in lengte variëren van 3 tot 28 meter. Bij de **Zaanse Zeilmakerij** maken vakmannen zeilen op maat. **Timmerfabriek Visser** is een begrip in de Zaanstreek, sinds de gebroeders Visser al lang geleden de charme van de Zaanse houtbouw in zagen. In de Achtersluispolder zijn **De Keizer Elektrotechniek**, **Kabel Metaal**, **Sturm** en **Winnubst Grafische Afwerking** getipt voor Kijk Zaans. **Woodwing** is in de wereld van de uitgeverij een speler van wereldformaat. Zij ontwikkelen applicaties voor uitgevers zodat deze op diverse platformen te publiceren zijn, bijvoorbeeld tablets.

Havenhout is een specialist in drijvende houten steigers. **Remco Jonker** behoort tot de club Zaanse restauratiebedrijven die met veel vakmanschap en passie oude monumenten restaureert. Daarnaast maakt hij moderne meubels. Aan het Westerwindpad ligt de **Fronikboerderij** en de **biologisch dynamische zuivelboerderij** van de familie Rutte, die zijn aangesloten bij rustpunt.nu. Bedrijfsverzamelgebouwen van **de BedrijvigeBij** vind je op diverse locaties in Zaandam en Koog aan de Zaan. Leegstaande grote panden die geen functie meer hadden, bieden nu onderdak aan honderden kleine bedrijfjes. Voordeel voor kleine ondernemers is dat ze geen langlopende contracten hoeven af te sluiten en een relatief lage huur betalen. Ze kunnen zo makkelijker de stap zetten om een eigen bedrijf te starten. In het pand De Drieling van de BedrijvigeBij werken veel vaklieden, zoals de meubelmakers Triple X, Studio Ennu, Paradies Decor en natuurlijk **Sepp-Art** die met ambachtelijk schilderwerk talloze panden verrijkt. Vanuit dit pand maakt **Geldof Film** bedrijfsfilms en films voor particulieren die iets bijzonders willen vieren. Schoolgebouw De Juliana huisvest onder meer communicatiebureau **Counter Creatives**. Denise de Vries maakt hier het mooie lifestyle magazine **Puur Zaans**. Elk kwartaal verschijnt Puur Zaans als extra katern bij het Dagblad Zaanstreek met interessante en leuke artikelen over de Zaanstreek. In augustus rijden vele honderden fietsers de Smulroute van Puur Zaans. Het **Vrouwennetwerk Zaanstad Plus** (VNZP) telt zo'n 140 leden die met een eigen onderneming of in loondienst actief zijn in de Zaanstreek. De zelfstandigen zijn bijvoorbeeld actief in de zorg (verloskundige, voetreflexoloog, therapeut), in design/styling (vormgever, webbouwer, styliste, tuin- en een binnenhuisarchitect, meubelmaker, schoonheidsspecialiste, bruidsmode, lingerie), of leveren diensten aan het bedrijfsleven en de overheid (accountant, bedrijfsondersteuning, aanbestedingsspecialist, organisatieadviseur, advocaat, consultant, coach). Enkele vrouwen staan aan het hoofd van drukkerijen of zijn actief als 'partynanny', PR- en communicatieadviseur. Zo hebben ook enkele vrouwelijke ondernemers een bekende winkel in de Zaanstreek, een mooie vergader- en evenementenlocatie of beheren een ander zakelijk netwerk, zoals de Club van 25. Vrouwen die zich inzetten voor stichting Seniorenwens en het Hospice maken ook deel uit van het netwerk. Daarnaast is er een aanzienlijke groep leden actief, die in dienst is bij een profit of non profit organisatie.

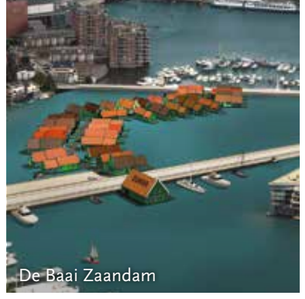

Fotografie: Simone Ronchetti

Architectuur stadscentrum
Een enthousiast Inverdan Team met **Sjoerd Soeters** als masterplanner en supervisor heeft het stadscentrum een gezicht gegeven dat Zaandam internationaal weer op de kaart heeft gezet. Omdat het profiel van de Gedempte Gracht veel te breed was om ooit gezellig te worden, werd de gedempte gracht weer uitgegraven. Bewust is er voor gekozen om de gracht ietwat scheef aan te leggen, zodat je elke vijftig meter een andere indruk krijgt van de omgeving. Als inspiratiebron bij de opdracht voor nieuwe bebouwing werd verwezen naar oude bakstenen fabrieksarchitectuur en natuurlijk naar de wereldberoemde traditionele houten woonhuizen. De houten Zaanse huizen, die vroeger reizigers al konden bekoren, krijgen een nieuwe dimensie in de op elkaar gestapelde huisjes in het **hotel Inntel** ❶. Op het terras van het wereldberoemde hotel kun je Zaanse gerechten bestellen bij restaurant Puur Saen. In de gerechten, het interieur en de hotelkamers zijn kenmerken van het Zaans cultureel erfgoed terug te vinden. Het **stadhuis** ❷, een ontwerp van Sjoerd Soeters, verwijst op een andere manier naar het Zaanse verleden. Zo bestaat het stadhuis uit een centraal pad, naar voorbeeld van de Domineestuin, met vergader- en overlegplekken en aan weerszijden een reeks 'werkhuizen'. De werkhuizen keren zich naar het spoor en de Provincialeweg met pronkgevels. In hun beeldtaal verwijzen de pronkgevels naar oude en moderne architectonische voorbeelden in Zaanse stijl: groen met witte lijsten en randen. Bijvoorbeeld aan de Provincialeweg zijn de licht- en donkergroene blokjes in de top van de eerste gevel een knipoog naar het computerspelletje Tetris. De tweede gevel is geïnspireerd op nieuwbouw in de Groningse Waagstraat van de Italiaanse architect Adolfo Netalini. De blauwe top van de derde gevel is een bijna grafische tweedimensionale weergave van de glazen piramide van het Louvre van de Amerikaanse architect I.M. Pei, terwijl de onderzijde refereert aan een Zaans houten schuur met luiken. De top van de vierde en meest rechtse gevel heeft als inspiratiebron de gevels van het Marie Tjibaou Cultuur Centrum op Nieuw-Caledonië van Renzo Piano. De onderzijde verwijst naar een seinhuis in Basel van het architectenbureau Herzog & De Meuron. Voor de gevel van de trouwtoren is een trouwbalkon aangebracht, waarvan de balustrade versierd is met twee kussende walvissen, die weer twee andere walvissen met de staart een high five geven. De topgevel van de trouwtoren begint links en eindigt rechts op goothoogte met twee ringen met de klok ertussen. Boven de ingang van het stadhuis is een verschijnbalkon vanaf de Raadszaal. Het dak daarboven wordt bekroond door dakkapellen die gesierd worden door de wapenschilden van de Zaanse dorpen. Elke gemeente heeft zijn eigen wapen. Bovenaan in het midden staat het wapen van Zaanstad. Het nieuwe centrum wordt een voorlopig hoogtepunt in het postmodernisme genoemd en heeft al talloze prijzen gewonnen.
Stichting Babel – het open podium voor architectuur - wil mensen beter leren kijken naar de omgeving, analyseren hoe de Zaanstreek in elkaar zit en verbeteringen stimuleren. Babel organiseert daartoe regelmatig lezingen op verschillende plekken, leuke workshops en bijzondere films over architectuur. Via de Parteon Architectuurprijs kwam er aandacht voor bijzondere nieuwe projecten. Het Stadhuis in Zaandam, de A8erna onder de A8 in Koog aan de Zaan en Afvalzorg Nauerna waren bijvoorbeeld prijswinnaars. De architectuurgids van Babel biedt rondleidingen aan, zowel te fiets als te voet.
Hans Luiten (Geschiedenis Akademie) organiseert rondleidingen, ondermeer in het stadscentrum van Zaandam, lezingen en studiereizen.

De Baai Zaandam

Tekening: Soeters Van Eldonk architecten

Fotografie: Simone Ronchetti

Fotografie: Simone Ronchetti

Kunst en cultuur
Het **Czaar Peterhuisje** ❸ trekt veel bezoekers met name uit Rusland. De Zaankanter loopt er weinig binnen. Dit terwijl het huisje, waar Tsaar Peter de Grote in 1632 een week logeerde, alleen al bezienswaardig is vanwege de handtekeningen van beroemde bezoekers. Deze omgeving is de uitvalsbasis van **Stichting Monet in Zaandam**. De stichting laat met rondleidingen zien hoe de beroemde schilder Claude Monet naar Zaandam keek. In 1871 maakte hij er 25 schilderijen. Groepen doen ook de **Monettuin** ❹ aan.

Het centrum kent verschillende uitgaansgelegenheden. Op de kop van de Gedempte Gracht staat de grote bioscoop **Pathé** ❺. Aan de Zaan verrijst het **Zaantheater** ❻, een mooi bouwwerk van architect Paul Carree. Dankzij de uitstekende programmering kreeg het de prijs voor leukste en beste theater van Nederland. Door het Zaantheater is Zaandam een stad geworden, waar 250 tot 260 voorstellingen van beroepsartiesten op het programma staan. **Joost Spijkers (Ashton Brothers)** bezoekt er regelmatig op zijn vrije avonden voorstellingen: 'Het theater heeft een zeer breed aanbod. Het is nog nooit gebeurd dat een voorstelling die wij wilden zien niet naar Zaandam kwam.' Er zijn relatief veel jeugdvoorstellingen en het is een broedplaats voor nieuw talent dat hier een zaal huurt.

Serah Artisan ❼ bestaat al een 'eeuwigheid'. Toen Claude Monet hier in 1871 een paar maanden schilderde, stond het pand er al. Tegenwoordig is het een trefpunt voor cultureel Zaanstreek. Hier komen cultuur- en muziekkenners bij elkaar voor de Culturele Raad, de concerten van Jazz in Serah en andere inspirerende bijeenkomsten. Je kunt de mooie bovenetage, met prachtig uitzicht op de Wilhelminasluis en omgeving, afhuren voor een feest of evenement.
Het eetcafé en filmtheater **De Fabriek** ❽ aan de Zaan is getipt voor Kijk Zaans vanwege de prachtige, afwisselende films die er te zien zijn, het mooie pand, het gezellige eetcafé en het terras aan het water.
In de **Bullekerk** ❾ voert het koor van Collegium Vocale iedere maand op zaterdagmiddag een cantate op van Bach met beroepsolisten onder leiding van dirigent Cor Brandenburg. Het orkest Eik en Linde maakt gebruik van echte oude instrumenten uit de Bachtijd. **Stichting De Muziekkamer** ❿ organiseert zes keer per jaar in de concertzaal van FluXus kamermuziekconcerten voor beginnende klassieke beroepsmusici, die later op wereldberoemde podia zijn te beluisteren. In de 17e-eeuwse kerk de Vermaning ⓫ kun je op zondagmiddag mooie kamermuziek beluisteren. De **Nieuwe Huys concerten** zijn van hoog niveau en worden gegeven door beroepsmusici die vaak afkomstig zijn uit de Zaanstreek. Fluitist Roel Stern zorgt voor een interessant en veelzijdig programma dat varieert van Bach tot hedendaagse muziek.
De Russische kunstenaar **Larisa Bilous** beschildert matroesjka's met gelijkende portretten en zeer sprekende gezichten. Hiermee geeft ze verschillende Zaanse projecten een internationaal karakter. **Studio van Westervoort** in een voormalige timmerfabriek is onder de naam **Zaansgroen** te huur voor exposities en optredens.
Het eiland in de Voorzaan, waar eerst William Pont zijn houthandel had, is eind 20e eeuw bebouwd. Om de twee jaar is het evenement **KunstEiland** waar inwoners hun woningen verrijken met kunst en mensen uitnodigen om te komen kijken.
Zaans talent wordt opgeleid bij de **Jeugdtheaterschool aan de Zaan** waar jonge leerlingen toneel spelen en zingen over thema's die ze zelf bedenken. De **Juvat Dance Academy** is een kweekschool voor jonge dansers die ook buiten de Zaanstreek goed scoren.
De **Koffiezaak** ⓬ is dé plek waar veel Zaankanters graag samenkomen, omdat de duurzame koffie zich kan meten met Italiaanse speciaalzaken en het een prettige plek is om af te spreken.
Steeds meer mensen vinden het belangrijk om een natuurlijke en gezonde maaltijd te eten, met aandacht voor milieu en dierenwelzijn. Bij de **Natuurwinkel** ⓭ is niet alleen biologische voeding verkrijgbaar, maar ook een ruime keuze voor allerlei diëten, zoals glutenvrij, vegetarisch, veganistisch en de nieuwste trend, raw-food en superfoods. Verder kan men er terecht voor dierproefvrije, plantaardige, niet irriterende verzorgingsproducten en make-up, voedingssupplementen, maar ook voor milieuvriendelijke schoonmaakmiddelen. Dit is de biologische speciaalzaak van de Zaanstreek.
Bij **Nice thingZ** ⓮ zijn bijzondere cadeauartikelen te koop. Het houten schip in de gracht hoort bij **'t Groene Pandje** ⓯ waar de eigenaar lekkere gerechten serveert, zodat het binnen en buiten gezellig druk is.
Het Zaanse huisje aan de gracht wordt beheerd door twee parels: patisserie chocolaterie **Buter** ⓰ en **Goemans IJscafé** wisselen elkaar af met vers gemaakt kwaliteitsijs en kwalitatief goede producten van chocolade. **Pfannini Schoenenmode** ⓱ bepaalt als zelfstandige winkel het inkoopbeleid: hier vind je veel kwaliteitsmerken.
Aan de Rozengracht is **Que Pasa** ⓲ een aanrader vanwege de lekkere Spaanse tapas. Bij **Toko Gembira** ⓳ kom je voor Indonesische hapjes en **Ali Baba** ⓴ is een Turkse speciaalzaak.
De **kapsalon Paula Sweers** ㉑ is een begrip in de Zaanstreek. In deze art deco kapsalon zorgen stylistes voor een goede coupe en voor veel gezelligheid. Typerend voor deze bijzondere kapsalon is dat er aan de buitenzijde geen reclame hangt. Het is er toch altijd druk, omdat de trouwe klanten weten dat je hier uitstekend geknipt wordt. Paula Sweers weet met haar personeel een geheel eigen sfeer neer te zetten.
De Dam ㉒ vormt het uitgaanscentrum. Je kunt er lekker eten, en jongeren kunnen hier uit gaan. In de kroegen vinden regelmatig concerten plaats. Er zijn terrassen waarbij je de zon en de schaduw kunt opzoeken.
De Koperen Bel geldt al decennialang als het trefpunt voor vrienden. Je kunt hier gezellig lunchen en dineren met zicht op de Dam. Er wordt graag samengewerkt met lokale bedrijven, zoals Le Cockelon en de Westzaanse Zuivelboerderij. **Aan Tafel** heeft in relatief korte tijd veel fans verworven. Restaurants De Boekanier, Wonders Eten & Drinken en De Buurman zijn getipt voor Kijk Zaans. De **Black Smith** ㉓ is een proeflokaal met veel speciaalbieren op de tap en voor oude likeuren. Het pand dateert van 1676 en fungeerde toen als smederij. Tegenwoordig heet de smederij aan de overkant **Kaaijk Metaalbewerking** ㉔. Aan de sluis kun je bij **Castell Steak & Bites** ㉕ steaks eten maar kun je je ook laten verrassen door bijzondere creaties van de kok.

In 1985 werd de eerste hardloprace van Amsterdam naar Zaandam georganiseerd. De **Dam tot Damloop** was direct een succes. Het evenement, dat door Le Champion wordt georganiseerd, neemt elk jaar toe qua acts en activiteiten. Tienduizenden hardlopers doen mee. Tijdens het weekeinde in september is er ook de Damloop by night, de mini Dam tot Damloop, de wandeltocht en de fietsclassic. Langs de Zuiddijk en bij de finish op de Dam worden ze opgewacht door enthousiaste Zaankanters.

Fotografie: Edith van Leeuwen

Westzijde
De Westzijde werd vroeger de fluwelen Westzijde genoemd. Hier woonden de notabelen en fabrikanten in monumentale panden. Veel panden waren van hout. Stenen panden, zoals die van het theehuis van de stichting Monet in Zaandam, duiden er op dat het goed ging met de handel. Veel panden zijn in de vorige eeuw verwaarloosd. De Westzijde is tegenwoordig een winkelstraat met steeds meer allure, zeker sinds verschillende winkeliers hun gevel hebben aangepast.
Aan de Westzijde en directe omgeving zijn verschillende zaken getipt voor Kijk Zaans, omdat ze boven het Zaanse maaiveld uitsteken. Bij **Goemans IJscafé** 28 kun je ambachtelijk ijs kopen waar mensen van heinde en verre op af komen. De ijsberijders behoren tot de beste van Nederland. **Modezaak ANS** 27 is al 25 jaar een begrip. Veel Zaankanters die houden van kwaliteit zijn blij met deze bijzondere winkel, want met deze kleding kun je je onderscheiden en gezien worden. De ondernemende modezaak met oog voor kwaliteit verkoopt tegenwoordig ook handgemaakte Spaanse laarzen van het merk Boots and Woods, die in eigen beheer in Zuid-Spanje worden gemaakt.

Tot Ziens Optiek 29 heeft veel fans vanwege de mooie keuze aan brillen. Net als bij ANS is de persoonlijke benadering en het uitstekende advies de reden dat mensen er graag terugkomen en er over praten. **Schipper Naaimachines** 29 draait al tientallen jaren mee. Hier kun je les volgen hoe je de naaimachine goed kunt gebruiken. Voor textielkunstenaars is dit een belangrijke zaak. **Ekoplaza** 30 is een biologische supermarkt waar je veel keuze hebt. De chocolade, de wijnen, de broden, de honing en jam leveren door hun natuurlijke pure smaak echte smaaksensaties op. Vermeldenswaardig zijn **tweedehandskledingzaak HET** 31, **'t Kwassie XL** 32, en **van Zaane Tweewielers**.

Bij **'t Tolhuys** kun je binnen en met goed weer buiten lunchen. Bekender is het pand als feestruimte: vele duizenden Zaankanters hebben hier een feestelijk diner gegeven met lekkere zelfgemaakte hapjes.
Het Spaanse tapasrestaurant **La Cubanita** 33 ligt wat verscholen. Hier kun je in een groen Zaans pand een groot aantal tapa's bestellen. Bij **Zaansch Faam** 34 vind je een bijzondere collectie van vintage, handgemaakte en nieuwe unieke producten voor in en om het interieur.

De Westzijde is een mooie Zaanse combinatie van kleine organisch ontwikkelde woonbuurten die worden afgewisseld met enorme fabrieksgebouwen. De Parkstraat heeft het hele wezen van Zaanstad in zich. Hier vind je de Bullekerk, een voormalig ziekenhuis, winkelpanden en een plein. Er heeft ook een fabriek gestaan. Aan de ene kant vind je de dynamiek van de FluXus Muziekschool en aan de andere kant de natuurbeleving van het mooie Volksparkje waar regelmatig buurtbewoners leuke evenementen organiseren.

Bij **Stichting Enzo** worden mooie producten, waaronder veel keramiek, gemaakt door mensen met een beperking.

Opmerkelijk is de **Bullekerk** met de mooie houten toren. Boven de ingang van de kerk hangt het schilderij van het ongeval waar de kerk zijn bijnaam aan te danken heeft. 'Stiers wreedheid' laat zien hoe een hoogzwangere vrouw en haar man op de horens werden genomen. Dit drama speelde zich in 1647 af in de directe omgeving van de kerk. Sindsdien wordt de Westzijderkerk de Bullekerk genoemd.

Fotografie: Arjan ten Pierick

Fotografie: Marjolein Lensink

Stichting Studio 35 huisvest 35 ateliers, waarvan die van **keramiste Marieke Vergouw** er een is. Haar specialiteit is urnen van keramiek die heel persoonlijk zijn en als kunstobject kunnen worden gezien. Bijzonder is dat je een urn in samenwerking met Marieke kunt vormgeven, zowel als nabestaande, maar ook voor jezelf. Ook andere objecten van keramiek hebben een geheel eigen, sterke uitstraling. Je kunt bij haar ook workshops volgen.
De voormalige fabriekspanden van **Verkade** 36 aan de Zaan hebben een nieuwe bestemming gekregen. Architect Paul Carree is rigoureus te werk gegaan. *'Ook in de fabriek werden vroeger wel eens gietijzeren kolommen verwijderd om plaats te maken voor een machine.'* Hij bracht daarom een glazen pui aan en een binnencomplex. Door de transformatie is er iets nieuws ontstaan, maar zijn nog wel elementen uit het verleden zichtbaar gebleven.
Op het terrein van de voormalige Verkadefabriek aan de Zaan vindt al vele jaren het **MidzomerZaan festival** plaats. Een verrassend aanbod van verschillende stijlen van muziek en andere vormen van kunst en cultuur. Bekende en minder bekende, maar heel goede artiesten, zorgen voor veel variatie. Elk jaar is er een mooi programma met klinkende namen. Bij Midzomer op de Zaan laten koren van zich horen. Tengel richt op geheel eigen kunstzinnige wijze een kunstfabriek in die bezoekers verrassen. Organisator Ed Pielkenrood: *"Rond de langste dag is elk jaar, een weekend lang, het MidzomerZaan festival. Het evenement steunt op drie peilers: de monumentale Chocoladefabriek, de Zaan en een cross-over van muziek en kunst. Er wordt gegeten en gedronken, geluisterd en gekeken, gelachen en...een traantje weggepinkt. Het programma is altijd uitbundig en dan weer ingetogen, vrolijk en ontroerend, verrassend en voorspelbaar. Maar bovenal is MidzomerZaan: genieten, gezelligheid en een goed gevoel. Want dit festival staat voor culturele topkwaliteit aan de Zaan."*

Slag om de Zaan is de jaarlijkse spectaculaire sloepenrace in april. De sloepen met dames- en herenteams uit het hele land racen over een lengte van ruim 16 km over de Zaan. De tocht langs hedendaagse en historische fabrieken en de molens staat bekend als bijzonder zwaar.
In de voormalige fabriek vind je verschillende Kijk Zaans tips. Zoals **De Bieb** en **Lust** die kookworkshops en catering verzorgt. Bij het proeflokaal **Terravin** voor wijnliefhebbers zijn vooral biologische wijnen van kleine wijnbedrijven te koop. **Bakery Institute** is een bakkerijopleiding voor (banket) bakkers die op hoog niveau worden bijgespijkerd, maar ook hobbykoks met veel ambitie in brood en banket krijgen les in het historische pand. In restaurant **Proeverij de Koekfabriek** kun je je eigen maaltijd samenstellen met talloze kleine hapjes. De prijskwaliteit is prima en klanten zijn goed te spreken over de bediening.
In de Zaanstreek staan talloze monumenten die herinneren aan de oorlogstijd en de rol die Zaankanters hebben gespeeld in het verzet. **Monumenten Spreken** (zie ook pag 270) heeft de verhalen achter de monumenten vastgelegd in 27 minidocumentaires. Journalist Neeltje Waagmeester: *'Als ik iets een parel vind is het wel Monumenten Spreken. Wat we bijna waren vergeten leggen zij vast. Het verrijkt ons te weten wat ooit gebeurde en we leren ervan. Ik vind het een uitermate nobel, hartverwarmend en prachtig project. Als geboren en getogen Zaanse maken de verhalen van de Zaankanters die hun leven hebben gewaagd voor een ander me trots. Het project (ver)bindt.'*

Foto: Aangeleverd

Fotografie: Marcel Berkelaar

Zuiddijk
De werkgroep **Tussen Zuiddijk en Zaan** brengt met verschillende activiteiten weer nieuw leven in de winkelwoonbuurt waar van oudsher prachtige winkels zijn. **Kookwinkel Kuijk** 37 is een familiebedrijf. Hier verkoopt dochter Erika het betere keukengerei van de mooiste merken en exclusieve mode. Aan de Zuiddijk vind je nog verschillende speciaalzaken met een persoonlijke benadering, die kwaliteit hoog in het vaandel hebben staan.
Scharrelspecialist De Ridder 38 haalt het vlees bij een boerderij in Twente, zodat de slager de kwaliteit kan garanderen. Vrijwel alles wordt in de slagerij zelf bereid, ook de salades en de soepen. **Slagerij Schoen** en **banketbakkerij Landsaat** zijn kwaliteitszaken. Bij **CoCoRecords** 39 word je geholpen door medewerkers met een enorme muziekkennis. Ze hebben alle soorten muziek. Door hun contacten wereldwijd kunnen ze bijzondere muziek voor je bestellen. De kans is groot dat je met prachtige onbekende muziek weer naar buiten gaat. Bij **Abro Fotografie** 40 werken duidelijk vakmensen.
Slijterij Vonk 41 is een begrip in de Zaanstreek. Al tientallen jaren weten Zaankanters deze vakman te vinden. Het assortiment drank is enorm, evenals de vakkennis. Zij leveren de wijnen en andere zaken voor menig Zaans feest.
Verweij Snaarinstrumenten 42 repareert al meer dan 30 jaar akoestische elektrische snaarinstrumenten voor klanten uit heel Nederland. De Kift is een vaste klant bij deze zaak.
Bij de **Keuken van Von** 43 kunnen gasten eten wat de pot schaft. De Indonesische rijsttafel is elke dag weer anders. In de Keuken van Von bepaalt Yvonne wat er op tafel komt: je kunt wel kiezen uit vlees, vis of vegetarisch. Ze kookt gerechten met ingrediënten die ze vers op de markt koopt. Bijzonder aan Yvonne Kelatow is, dat ze graag meedenkt om een activiteit die je bij haar wilt organiseren nog extra leuk te maken. Vanwege de persoonlijke benadering en de goede prijskwaliteitsverhouding staat het gezellige eethuis goed bekend.
Kleermaker Kenan Gokkus werkt onder de naam **Kleermaker Partner** 44. Bij hem weet je zeker dat het verstelwerk en het vermaken van kleding van een goede kwaliteit is.
Prins op de erwt 45 is een mooie speelgoedwinkel met veel houten speelgoed waar regelmatig leuke workshops worden georganiseerd. Kinderen kunnen hier ook met hun ouders lunchen.

Inmeba 46 is een familiebedrijf in belettering, bewegwijzering, graveren en stempels. Ingrid Bakker: *'De totale uitstraling moet perfect zijn wanneer de belettering binnen of buiten is aangebracht. Al het lasergraveerwerk in de Store Policy's van G-Star leveren wij, zodat onze inscripties over de hele wereld te vinden zijn. Daar zijn we trots op. De keuze voor een metalen of kunststof plaatje maakt direct duidelijk hoe een bedrijf zich wil profileren. Het is leuk om voor veel bekende Zaanse bedrijven te werken. Zo hebben we op kousenvoeten de belettering op het helikopterdek van een miljoenenschip van Holland Jachtbouw aangebracht. En bedrukken we met speciaal materiaal de zeilen van de Zaanse Zeilmakerij. Voor Gea Zwart hebben we een banner gemaakt die ze heeft ontworpen voor de stichting Monet in Zaandam. Ze maakte daarbij gebruik van het logo van de stichting en een schilderij van Monet (zie foto hierboven).'*
Gea Zwart combineert vormgeving met kunst. Deze combinatie leidt tot verrassende vondsten en valt regelmatig in de prijzen. Ze exposeert met haar vrije kunst in diverse landen.

Jan Schuit / Bruna

Stad aan de Zaan

nee hij zei niets, legde z'n hand
op de bladzij, hij wees, een rivier

een rivier die het landschap
in tweeën sneed

een eiland dat geen eiland
meer is

een brug die verdween

hij vergat voor één ogenblik de
vogels, de meeuwen

die rond de schepen joegen,
doken, schreeuwden

keek naar die ander die met dat
boek, met die stad in z'n handen

naar buiten liep

en hij zei niets,
maar dacht: water, water...

Het gedicht Stad aan de Zaan heb ik gemaakt naar aanleiding van het boek dat ik ooit met Klaas Woudt samen gemaakt heb over de Zaanstreek en waarvan het grootste deel van de oplage via onze voordeur – de Bruna aan de Dam in Zaandam – verdween. Dat boek had die man die in het gedicht de deur uitliep dus in zijn handen, terwijl ik hem nakeek.

Jan Schuit (1949-2013) rechts op de foto. Links zijn collega Dick Schuurhuis

Fotografie: Jolanda Hoogendoorn

‘Voordat ik me ging verdiepen in Zaanstad kende ik alleen de flats langs de A8 en het veenweidegebied aan de andere kant van de snelweg. Natuurlijk wist ik toen al dat hier veel bekende producten werden gemaakt. Nu weet ik dat je hier niet alleen multinationals hebt in de voedingsmiddelenindustrie, maar dat hier ook wereldspelers gevestigd zijn, zoals bijvoorbeeld Twin Filter, Piet Boon, Royal Duyvis Wiener en de Bromeliakweker Corn.Bak. En het is toch bijzonder dat hier superjachten voor tientallen miljoenen worden gebouwd?
Voordat je burgemeester wordt, ga je je vanzelfsprekend eerst oriënteren. Zaandam vond ik toen niet echt mooi en ik was verbaasd dat er niet volop terrassen waren bij de sluis in Zaandam. Want het is zo indrukwekkend om al het enorme scheepvaartverkeer voorbij te zien varen. Ik was aangenaam verrast door de prachtige historische panden in Westzaan, maar ook door de Vinexwijk Saendelft. Meestal hebben Vinexwijken een slechte naam, maar het stedenbouwkundig plan van Saendelft was kwalitatief zeer goed. Hier was duidelijk met veel zorg gebouwd. Het eiland in de Voorzaan kende ik al, omdat ik daar als burgemeester van Zeewolde een werkbezoek had afgelegd. De architectuur op het eiland en de ligging is interessant en aantrekkelijk. Toen ik de plannen bekeek voor het

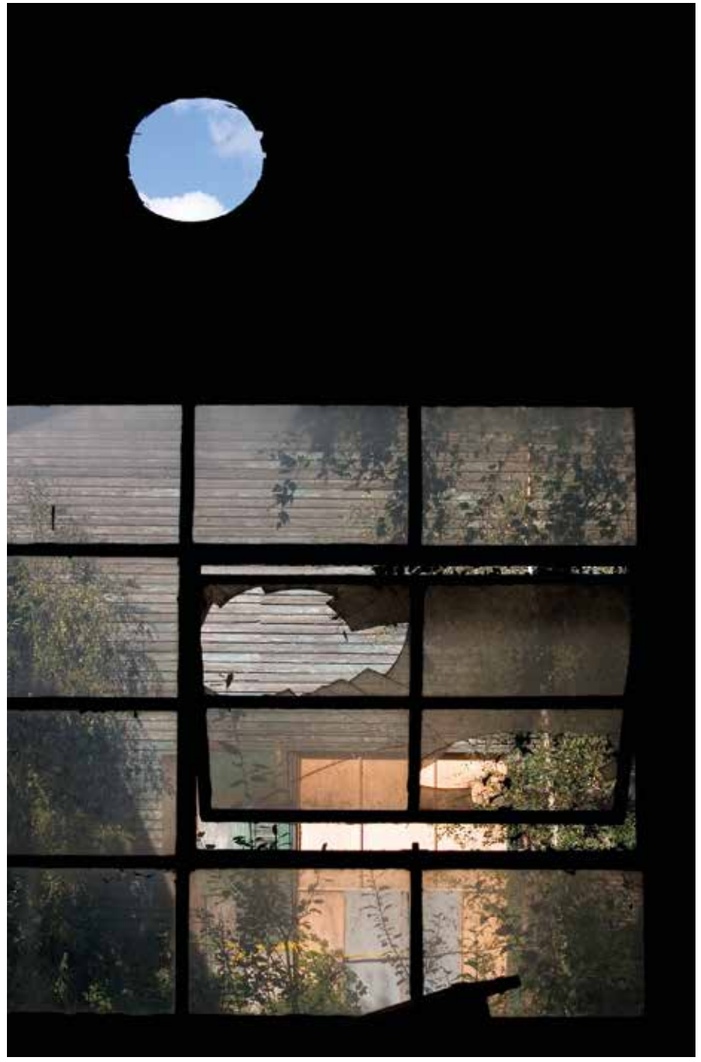

Fotografie: Marcel Berkelaar

Burgemeester Geke Faber

nieuwe stadscentrum, die al waren goedgekeurd door de gemeenteraad, raakte ik zeer geïnteresseerd in het ambt van burgemeester.
De gemeente stond voor een interessante ontwikkeling en had lef en visie getoond om deze plannen te ontwikkelen. Dat sprak mij zeer aan. De eerste paal was nog niet geslagen, dus er zouden nog genoeg interessante beslissingen genomen moeten worden. Het is fantastisch als je nu - jaren later - vanuit mijn werkkamer boven de ingang naar het station - naar buiten kijkt en de Gedempte Gracht overziet. De gracht is geweldig geworden. Overal zitten mensen op banken, maar ook op kademuurtjes. Voortdurend zie je mensen fotograferen. Op welk tijdstip je hier ook komt, het is altijd druk en gezellig. Er moet natuurlijk nog wel het nodige gebeuren, want het centrum is nog lang niet af.
Zaandam is al wel internationaal op de kaart gezet met een karakteristieke invulling die alleen hier past. Het stadscentrum krijgt steeds meer bezoekers in tegenstelling tot winkelcentra in andere steden. We stimuleren dat winkeliers hun gevels aanpakken, en met succes, waardoor het steeds mooier wordt. Een neveneffect is dat een multinational als Ahold terug is gekomen naar Zaandam, mede omdat de stad zo positief is veranderd. We wilden met dit fantastische centrum reuring en dynamiek en dat is gelukt!
Maar er is natuurlijk veel meer dan Zaandam. Het station van Krommenie is ook prachtig geworden. Ik ben blij met het Trias vmbo, want we hebben kwalitatief goede vmbo- en mbo-scholen. Het zou goed zijn als hier ook een hbo kwam.
Ik kom persoonlijk graag in de Zaanbocht: hier vind je een uitstekende combinatie van wonen, werken en recreëren. Mooi zijn de parels van de Zaanse cultuurhistorie, zoals de fabriekswand van Wormer, Mercurius en natuurlijk De Adelaar. Zaanstad en de Zaanstreek bestaan dankzij de Zaan. Dit is de levensader voor onze gemeente. Langs de Zaan vind je volop industrie, van Duyvis en Crok Laan tot Cargill en cacaoverwerkingsbedrijven. Maar je kunt ook volop de historie ervaren bij de Zaanse Schans. Het is interessant dat er nog altijd ambachtelijke producten worden gemaakt en geleverd in de Zaanstreek, denk maar aan Forbo. Het is daardoor niet alleen het verleden, maar ook het heden dat boeit. Dit in combinatie met de nabijheid van het veenweidegebied en de natuur, maakt het wonen en werken in de Zaanstreek waanzinnig interessant. Hier heb je nog mogelijkheden, zoals het Hembrugterrein. Een fenomenaal mooi gebied dat jarenlang verstopt was, maar nu steeds meer ontdekt wordt. Dit gebied heeft een geweldige potentie voor bedrijven in de creatieve sector. Langs de oevers van de Zaan en het IJ is nog veel meer mogelijk, maar dat is lange-termijnplanning.
De Zaankanter heeft veel om trots op te zijn. Ze zijn het wel, maar dat uiten ze naar mijn idee nog te weinig. Dus laat zien wat we allemaal hebben en toon je trots!’

Erik Schaap
&
Max Linsen

Het Hembrugterrein

Tekst Erik Schaap | Fotografie: Max Linsen

In de jaren tachtig van de vorige eeuw bracht ik zo nu en dan met wat gelijkgezinden een bezoekje aan Eurometaal. Nederlands grootste munitiefabriek, gelegen op de hoek van het Noordzeekanaal en de Voorzaan, was weliswaar hermetisch afgesloten van de buitenwereld, maar dat mocht de pret niet drukken. Met spuitbussen brachten we antimilitaristische slogans aan op de buitenmuren. Een blokkade van het fabrieksterrein was eveneens goed besteed aan ons pacifisten. Ter afwisseling schreven we pamfletten en brochures waarin we pogingen deden om dat verwenste bedrijf naar de mesthoop van de geschiedenis te drijven. Eurometaal maakte namelijk wapens en leverde desgevraagd ook nog eens aan dictatoriale regimes. Het bedrijf mocht op dat immense Hembrugterrein weliswaar al bijna een eeuw naar hartenlust produceren en werkgelegenheid bieden aan vele honderden arbeiders, wat ons betreft gingen de poorten definitief op slot. Eurometaal moest dicht, en snel ook. Begin jaren negentig was ik een paar keer in de gelegenheid om op uitnodiging een wandeling te maken over het complex. Internet bestond nog niet, anders had de directie me na een rondje googlen op mijn naam ongetwijfeld de toegang ontzegd. Nu volgden er een paar vriendelijke gesprekken waarin mogelijkheden werden besproken om de kogel- en granatenproductie te vervangen door vreedzamer bedrijvigheid. Fietsen in plaats van landmijnen, zoiets. De gedachtewisseling was interessant, zij het weinig productief, maar het hoogtepunt van de bezoekjes vormden de rondleidingen. Directeur Vonk – toepasselijke naam, of juist niet? – toonde een deel van de ruim veertig hectares van het Hembrugterrein. En ik verzin het niet, maar later zou een bewaker met de achternaam Kruit dit werk op zich nemen. Er ging een verborgen wereld voor me open. Een on-Zaanse wereld bovendien. Het afgesloten en zwaar bewaakte militaire complex bleek een ware schatkamer.
Het wemelde daar in zuidelijk Zaandam van de prachtige en tegelijkertijd mysterieuze gebouwen. Ze heetten De Kathedraal of De Dood. Er stond een Grote en Kleine Boerderij, die overigens duidelijk een andere functie hadden dan melk leveren of kippen houden. Er waren prachtige gevels met siermetselwerk. Gracieuze gietijzeren kolommen. Een fabriekshal in de Amsterdamse-schoolstijl. Expressionisme, traditionalisme, neorenaissance; bedenk een bouwstijl en die bleek aanwezig.

Daar bleef het niet bij. Overal groeide en bloeide het groen. Planten die elders in de Zaanstreek afwezig waren, reikten hier massaal naar de hemel. Er was zelfs een heus bos, en niet zo'n kleintje ook. Het krioelde van het leven, in flora- en faunavorm. Waar vond je zo dichtbij elkaar de ijsvogel, bonte specht en ransuil? En dan heb ik het nog niet eens over de rondstruinende wezels, bunzingen en vleermuizen. Deze weelderige natuurlijke omgeving was niet alleen bijzonder in de Zaanstreek, maar in heel Nederland.
Er viel me tijdens de wandelingen door dat sprookjesparadijs nog iets op: het was er zo stil. Waar ooit duizenden werknemers liepen, timmer-

Erik Schaap (1961) is coördinator bij het Bureau Discriminatiezaken Zaanstreek/Waterland en publicist. In die laatste rol werkte hij voor dag-, week- en maandbladen en schreef hij boeken (onder meer Walraven van Hall, Premier van het verzet, 1906-1945 en Pluut! Ontdek de ziel van de Zaanstreek). Voor de komende jaren staan er onder meer boeken op stapel over de joodse familie Eisendrath en over de Duitse wereldkampioen wielrennen Albert Richter.
Hij woont op een steenworp afstand van het Hembrugterrein. Met de gebruikers van dat gebied heeft hij een haat-liefdeverhouding die teruggaat tot de jaren tachtig van de vorige eeuw.

den en smeedden, resteerde daarvan nu nog maar een fractie. We wisten het op dat moment nog niet, maar voor Eurometaal was geen toekomst meer. Het bedrijf zou uiteindelijk nog net de 21ste eeuw halen. Toen werden ook de laatste bommenmakers en kruitmengers naar huis gestuurd. De val van de Muur in combinatie met slecht management deden Eurometaal de das om. Ruim drie eeuwen lang had de onderneming binnen- en buitenland voorzien van geweren, mijnen en kogels. De eerste twee eeuwen vanuit Delft en daarna in het hart van de Stelling van Amsterdam. Het nieuwe millennium was echter amper aangebroken of ook het laatste restje hoop op handel verdween. Eurometaal ging dicht. Definitief.
Wij, de aanhangers van het gebroken geweertje, kregen eindelijk onze zin. Bij gebrek aan onderhoud begonnen er gebouwen in te storten, een proces dat overigens al was ingezet toen het bedrijf nog niet ter ziele was. Planten overwoekerden in ijltempo de monumentale panden, bomen doorboorden de vloeren en zochten via de daken het zonlicht op. Regen en wind dreigden het karwei definitief af te maken. Wat jaren eerder de romantische uitstraling had van vergane glorie dreigde nu te verworden tot onherstelbare ruïnes. Het mooiste en tegelijkertijd geheimzinnigste stukje Zaanstreek verdween stukje bij beetje van de aardbodem.
Voor herstel en onderhoud waren miljoenen euro's nodig. Het zou logisch zijn als het ministerie van Defensie die restauratiekosten zou dragen.
Niet alleen was de Nederlandse staat verreweg de langste tijd eigenaar van het gebied, onder dat bewind vonden ook de talloze illegale giflozingen plaats die de bodem zo vervuilden dat sanering bijna onbetaalbaar werd. Het ministerie gaf aanvankelijk echter niet thuis. Anderen moesten de klus maar klaren.
Pas na lang aandringen van de gemeente en door het hardnekkig blijven aandragen van plannen en alternatieven door talloze particulieren, bedrijven en bestuurders, kwam Den Haag en vervolgens ook de provincie een beetje in beweging. De eerste gebouwen werden waterdicht gemaakt of zelfs hersteld. Inmiddels is een deel van het Hembrugterrein weer toegankelijk en zitten er wat bedrijven. Het is het begin van iets dat de komende jaren kan uitgroeien tot een uniek woon-, werk- en recreatiegebied. Met behoud van tientallen monumenten en veel natuur. Hopelijk slagen de beheerders er in om het goede te bewaren en het sprookje voort te zetten. Wat mij betreft mag er zelfs wat wapentuig terugkeren naar de plek van herkomst. In een museum, dat de vaderlandse oorlogs- en vredesgeschiedenis vertelt aan de hand van drie eeuwen wapen- en munitiefabriek.
Het heeft even geduurd, maar ik ben van mening veranderd.
Het Hembrugterrein moet open!

Max Linsen (1946) maakte ondermeer fotoreportages van het project Veldwerk en van kunstprojecten, zoals Sloophamer, Schatkamer (over de sloop van 't Vissershop), De Zouttocht en Allerzielen Alom van Ida van der Lee en Krijt in de Pijp van Moritz Ebinger. 'Als kind ging ik in Suriname mee op pad met archeologen die naar Indiaans aardewerk zochten. In die periode is waarschijnlijk mijn fascinatie ontstaan voor sporen die mensen achterlaten. Sporen vertellen een verhaal of roepen vragen op. In de gebouwen van Eurometaal die al tientallen jaren leegstaan, heb ik dagen rondgedwaald. Ik kwam terecht in een wereld waar mensen wapens maakten. Dat gevoel gaf alles wat ik zag een bijzondere lading en het heeft de aard bepaald van de foto's zoals ik ze heb gemaakt.'

Nieuw Hembrug
Het Hembrugterrein, dat decennialang verboden gebied was, wordt langzaam ontsloten. Hier stonden de munitiefabrieken van de Rijks Artillerie Inrichtingen (later Eurometaal) en het militaire complex met munitie- en wapenfabrieken. In haar hoogtijdagen, tussen de Eerste en Tweede Wereldoorlog, had het bedrijf 8500 mensen in dienst en was daarmee de grootste werkgever in de Zaanstreek. De fabrieks- en magazijngebouwen dateren uit de periode 1898-1980 en laten zien hoe het terrein in de loop van de tijd voortdurend is aangepast. Het terrein was omheind en streng bewaakt. In 2003 sloot de laatste fabriek van Eurometaal, raakten leegstaande gebouwen in verval en kon de natuur zijn eigen gang gaan. In het kleibos waar de munitie werd getest op een schietbaan, vliegen nu ijsvogels en buizerds rond. Vanwege de grootte van het terrein (42 hectare) en het feit dat er wel 50 monumentale gebouwen moeten worden gerestaureerd, is er 20 jaar uitgetrokken voor de ontwikkeling. Verschillende monumentale panden zijn inmiddels opgeknapt en worden verhuurd. Op het terrein vind je de ateliers van kunstenaars en de bekende Taets Art & Event Park. In het voormalige expeditiegebouw oftewel het goederenstation vertelt het Hollandroute Huis het verhaal van het industriële erfgoed in de regio en de geschiedenis van het terrein. Regelmatig worden er films opgenomen en zijn er bekende evenementen, zoals DesignDestrict, en de grote tentoonstelling ARTzaan-

Van der Kooij 3D

Fotografie: Mike Bink

stad georganiseerd door het Kunstcentrum. Een eerste gedeelte van het Hembrugterrein is - na 117 jaar 'verboden toegang' te zijn geweest - op 29 januari 2014 als openbaar gebied geopend. Het is op werkdagen en kantoortijden toegankelijk.

Studio Dirk van der Kooij
Een van de nieuwe gebruikers is Studio Dirk van der Kooij. Dit is een jonge ontwerper die al verschillende prijzen heeft gewonnen en ook internationaal aandacht krijgt. Eigen Huis en Interieur plaatste hem in de top tien-lijst van beste Nederlandse designers. De helft van zijn meubels gaat naar landen zoals Amerika, Duitsland, Italië, Engeland, Frankrijk en Zwitserland. Dirk van der Kooij: 'Eind 2013 zijn we vanuit de designstad Eindhoven naar het Hembrugterrein verhuisd. Toen ik dit terrein zag, was ik direct verkocht. Het is echt een vrijbuitersterrein waar nog van alles mogelijk is, maar waar zaken wel heel goed geregeld zijn. Ik hou niet van broedplaatsen. Het is veel leuker als alles door elkaar heen loopt, dus hopelijk komen er diverse bedrijven. De panden zijn nog wel erg grauw. Het zou leuk zijn als er wat meer contrast wordt aangebracht. Ons bedrijf staat aan de rand van het bos, bij het Noordzeekanaal en vlak bij de stad. Hier hoor je nog de vogels fluiten en heb je een enorme tuin met oude bomen. Een groot voordeel aan Zaandam is, dat je extreem veel toeleveranciers hebt. Omdat ik hier fysiek zoveel ruimte heb, krijg ik veel ideeën die ik kan uitvoeren. Ik ontwerp niet alleen nieuwe meubels, maar ben ook bezig met het pand zelf. In de toonkamer laten we naast mijn werk ook de vintage producten van Marleen Kurvers van Dutch Design Year zien en van andere jonge, gevestigde ontwerpers.' Studio Dirk van der Kooij is bekend geworden door zijn project 'Endlessly Protoyping': stevige, zware stoelen die zijn opgebouwd uit dikke golvende lijnen van de 3D-printer. 'Door veel uit te proberen ontstaan nieuwe dingen. Tijdens mijn afstudeerproject op de Design Academy liet ik een zelf ontwikkelde robot meubels printen. Ik wist dat ik veel aandacht zou krijgen als het zou lukken. De 3D-printer bestaat al dertig jaar. Maar als je deze met een heel hoge resolutie laat printen, dan kun je niet meer zien hoe het gemaakt is. Door de lage resolutie te gebruiken, blijven de lijnen zichtbaar tot aan het begin. Dat vind ik mooi. De ribbel gaan we steeds dikker maken, zodat je op tien meter afstand nog kunt zien dat een stoel, lamp of tafel gemaakt is door onze robot. Gerecycled kunststof is een supereerlijk product waarmee je eindeloos kunt experimenteren. Je krijgt een eerlijke structuur die meer waarde heeft. Van stoelen die mislukten, hebben we smelttafels gemaakt die er elke keer weer anders uit zien. Bij lampen gebruik ik de ribbels, zodat ze extra mooi licht verspreiden. Als een stoel niet lekker zit, kun je zaken in je computerbestand aanpassen.Je hoeft dan niet het hele productieproces te veranderen. In een enkel geval hebben we wel 54 prototypes gemaakt voordat de stoel echt lekker zat. Tegenwoordig gaat het veel sneller en weten we waar een ontwerp aan moet voldoen. Ik maak ook wel meubels van hout of metaal. Je zoekt bij elk ontwerp het beste materiaal. Zo heb ik ook een kabinet van blokjes hout gemaakt die verschuiven volgens een wiskundig patroon. Zo wordt het geluid geoptimaliseerd. Ik hou van ontwerpen die zo min mogelijk belastend zijn, want creëren kan supervervuilend zijn. Doordat we nu ook steeds meer materiaal opkopen, ontstaat er ook een markt voor gerecycled kunststof. Als ontwerper probeer ik echt iets te verbeteren en om iets goed te doen.' ❧

Fotografie: Mike Bink

Mike Bink | ART Zaanstad

"Het Hembrugterrein boeit mij al heel lang en komt in verschillende vormen terug in mijn leven. Mijn opa kwam uit Noord-Brabant. Hij verhuisde voor de oorlog naar de Zaanstreek om bij de Artillerie Inrichting te werken. In 1940-'41 werd munitie gemaakt voor de Duitsers. Superieuren die dit weigerden, werden op een zijspoor gezet of gevangen gezet. Mijn opa had daar ook moeite mee, maar had wel een gezin te voeden in oorlogstijd. Door verkeerde materialen te gebruiken, goede mensen betaald te laten afvloeien en documenten te vervalsen saboteerde de leiding wel. Mijn vaders eerste baan was ook bij de AI, daar werkte hij als technisch tekenaar. Dat was allemaal voor mijn geboorte. Als kind ben ik stiekem wel eens op het Hembrugterrein geweest. Toen ik later als fotograaf in opdracht van de gemeente Zaanstad foto's mocht maken van het terrein spookten de verhalen van mijn vader en opa weer door mijn hoofd. Het licht op het terrein kan weergaloos mooi zijn, zeker in combinatie met de open vlaktes en de reflectie van het groen. Met ART Zaanstad krijgt het terrein weer een compleet nieuwe invulling. Het is een schitterend evenement. De vervallen hal met het kunstwerk van Pieter van der Schaaf op de foto raakte mij zeer."

Zaandam

Kaaijk Metaalbewerking

Jan Willem Kaaijk is de vierde generatie die de smederij leidt waar al vanaf 1667 het smidsvuur brandt. Kleinschaligheid en trots op het vakwerk staan nog altijd centraal. Er wordt gewerkt met gereedschappen die 100 jaar geleden ook werden gebruikt, maar ook met moderne technieken. In 1898 maakte de overgrootvader van Jan Willem Kaaijk een offerte voor het hekwerk voor het Volkspark. Hij viste achter het net. 107 jaar later heeft Jan Willem zijn uiterste best gedaan om wel het werk binnen te halen, met succes. De prachtige toegangsboog met het lampje er onder en de 220 meter hekwerk zijn een mooi staaltje van vakmanschap. Aan de hand van oude foto's heeft hij replica's van het oude hekwerk gereconstrueerd. Daardoor heeft het park een duidelijk herkenbaar gezicht gekregen. Ook het bruggetje is weer teruggeplaatst. 'We hebben wel meer opdrachten waarbij op de traditionele manier wordt gewerkt. Zoals walsen voor de orgels van Flentrop of het smeedwerk in de houtzaagmolen 't Jonge Schaap. Mooi is het contrast met moderne kasten die we maken voor interieurarchitecten en voor particulieren.'

Fotografie: Arjan ten Pierick

Staalmaker

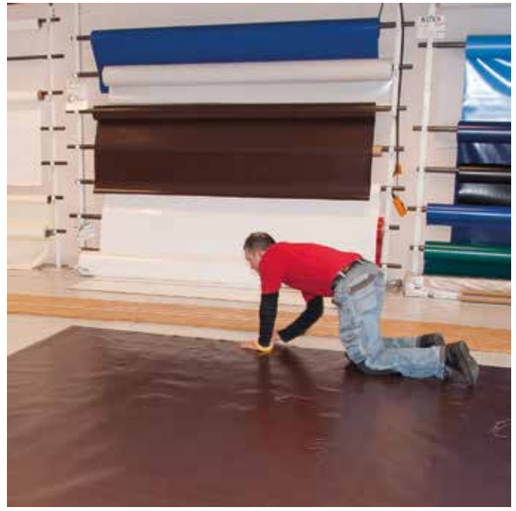
Martijn Visser heeft een passie voor staal. 'Als vakman weet ik precies hoe ik het harde staal kan bewerken. Als ontwerper kan ik er heel slanke constructies mee maken of een kast, stoel of meubel een industriële uitstraling geven. Staal is een interessant materiaal, omdat je zo het zo goed kunt bewerken. Mijn ontwerpen maak ik vaak in combinatie met een ander stoer materiaal, zoals hout, glas of leder. Op de foto zie je mijn ontwerp van een stoel die door een stoffeerder van het Kreatief Pakhuis is bekleed met dik tuigleer. Door dit leer te verlijmen op een schaal van aluminium ontstaat er een soort Engelse drop-effect. Graag maak ik eigenzinnige ontwerpen die esthetisch wel moeten kloppen. Het zitcomfort is uiteraard belangrijk. Bij deze stoel laat ik bewust de grove bouten zichtbaar, zodat een strakke vorm ook een industriële uitstraling krijgt. Bij mijn ontwerpen zie je vaak dat het bij de nieuwe eigenaar gaat horen. Door veelvuldig gebruik zal het tuigleer een andere beleving krijgen. Dat geldt ook voor de stoere buitenkachel die door de werking van het Corten staal de juiste uitstraling krijgt. Door stoere ontwerpen probeer ik mij te onderscheiden.

Fotografie: Peter de Rijcke

Kunstcentrum

Het Kunstcentrum heeft een goede naam opgebouwd als een van de mooiste en grootste van het land. Hier worden hedendaagse werken getoond die boeiend zijn voor zoveel mogelijk verschillende doelgroepen. Om de kunstwerken voor een grotere groep mensen toegankelijk te maken, is de kunst ook te leen. Je kunt aangeven wat voor afmetingen het werk moet hebben, wat voor stijl je aanspreekt en wat voor kleur, zodat het werk goed past in de ruimte. Veel schilderijen van Peter de Rijcke, die in dit boek worden getoond, zijn te koop of te huur bij het Kunstcentrum. Hij werkt veel en graag in de Zaanstreek. Ook is hij bekend door zijn serie 'In de voetsporen van Monet' waarbij hij op dezelfde plekken in Zaandam schilderde als Claude Monet in 1871. De cadeauwinkel met designartikelen bevat veel mooie hebbedingetjes, zoals de producten van Pols Potten. Elke maand is er een nieuwe expositie waar alle disciplines aan bod komen. ARTzaanstad is een grote kunstmanifestatie op het Hembrugterrein. Meer dan honderd kunstenaars laten jaarlijks hun schilderijen, sculpturen, foto's, sieraden en meubels zien.

Fotografie: Herman Wieten

Dekker Watersport

De bekendste en grootste watersportzaak in Nederland is Dekker Watersport. Eind 19e eeuw gestart als zeilmakerij voor molens is het uitgegroeid tot een begrip voor de watersporter. Op de eerste verdieping worden zeilen op maat gemaakt voor schepen uit het hele land. De watersporter vindt hier letterlijk alles voor zijn boot. En als het er niet is, vinden de ondernemers het een sport om het voor ze te bestellen. Het assortiment is divers. Je vindt hier navigatieapparatuur en zonnepalen zodat je aan boord tv kan kijken, maar ook bijvoorbeeld kwaliteitslak en reddingsmiddelen. Of opblaasbare 'fun tubes', die je achter je boot kan hangen. De kwaliteit is zo goed, dat je hier jaren plezier van hebt, weten we uit eigen ervaring. Ook mensen zonder eigen boot komen hier voor bijvoorbeeld kleding. Het bedrijf wordt geleid door gedreven watersporters die lokale zeilclubs sponsoren met hun zeilen. Zij vinden het van belang dat zoveel mogelijk mensen kunnen genieten van het water. Menige klant zal daarom een leuk gesprek hebben over de gezamenlijke liefhebberij.

Fotografie: Herman Wieten

De heemtuin

‘Wanneer je sporen en oud hout in je tuin hebt, dan heb je een mooie ondergrond voor paddestoelen.’ ‘Gisteren zag ik een purperreiger. Het was een jonkie met een groene rug. Ik kon deze helemaal volgen tot aan het Jisperveld.’ Aan het woord zijn twee enthousiaste vrijwilligers van De Heemtuin, die zichtbaar genieten van de natuur en daar andere mensen deelgenoot van willen maken.
Jeroen Buijs is de beheerder: ‘We hebben hier een grote groep vrijwilligers die tuinieren, rondleidingen geven, educatieve programma’s verzorgen, technische klusjes doen of gastvrouw/gastheer zijn in de theetuin. Ze komen hier graag omdat het zo’n leuke omgeving is. We krijgen vaak te horen van bezoekers dat het hier zo mooi is. Veel mensen kennen De Heemtuin niet, daarom organiseren we regelmatig activiteiten rond thema’s. Zoals de kerstmarkt, de stinzenplanten die het voorjaar inluiden, het vogel spotten, het kikkerpad met de kikkervisjes, de wandeling langs medicinale planten, de avondwandeling met vleermuizen en nachtvlinders. En in het najaar is er natuurlijk de paddestoelentocht. Je ziet vaak dat mensen daarna wel terugkomen.
De heemtuin is onderdeel van het Burgemeester In ’t Veldpark en ligt verscholen achter het Zaans Medisch Centrum. In 1955 werd hier een zandvlakte opgespoten voor huizenbouw. Daarbij brak een dijkje door van de nabijgelegen Gouw. Zo ontstond bij toeval een deltavormig gebied waar het oorspronkelijke veen aan de oppervlakte kwam. Hier kun je dus mooi zien hoe een oorspronkelijk veengebied er uit zag.
Bij de aanleg van de heemtuin was het in die tijd gebruikelijk om zoveel mogelijk verschillende biotopen te laten zien. Omdat de grond hier niet per definitie geschikt voor is, is het beheer heel lastig. Daarom leggen we nu meer de nadruk op de Zaanstreek. De heemtuin ligt midden in Zaandam waar veel tuinen bestraat zijn. We hebben hier drie voorbeeldtuinen. Daarmee willen we laten zien hoe je je eigen tuin kunt inrichten en beheren, want onderhoud is wel belangrijk. Zo ontdek je in de heemtuin met welke struiken en planten je vogels en vlinders aantrekt. Ook hebben we hier een vijver met helder water, salamanders en kikkers. We willen particulieren, maar ook de gemeente stimuleren om ook zelf iets dergelijks aan te leggen. Tijdens een rondwandeling ontdek je verschillende biotopen in postzegelformaat. Het stukje hooiland is bijzonder, want hier groeien midden in de stad orchideeën. We hebben ook rietland, een Limburgs loofbos met eiken, beuken en haagbeuken, een dennenbosje en een vijver en sloot met oevervegetatie. Vogels weten ons goed te vinden, want door de diversiteit van de planten komen hier wel twintig soorten broedvogels. En we hebben in het voorjaar een reigerkolonie. Over de insectenmuur, het aquarium en de bijenstal kun je natuurlijk ook boeiende verhalen vertellen. In het voorjaar lopen hier wel 2500 jonge Zaankanters rond met schoolbezoek. Het is leuk dat een deel daarvan daarna terug komt met hun ouders. Want dit is een mooie plek die bovendien makkelijk bereikbaar is om meer te weten te komen over de natuur.’

Zaandam

Fotografie: Arjan ten Pierick

Timmerfabriek Visser

'In 1932 richtte mijn overgrootvader Klaas Visser de timmerfabriek op,' vertelt Sabina Scholtens. Samen met haar man Roel Scholtens zetten zij het familiebedrijf voort van de specialisten in de Zaanse houtbouw Cor en Wim Visser. 'Al lange tijd worden de Zaanse huizen gebouwd volgens een verbazingwekkend simpel principe, dat nog altijd uitstekend werkt. De schuine zijde wordt bepaald door de 3-4-5 steek oftewel de stelling van Pythagoras. Bij ons werk draait het om de juiste verhoudingen, of het nu een kozijn, tafel, vloer of lijstwerk is. Op veel plekken in de Zaanstreek zien wij tastbare objecten waar de timmerfabriek aan heeft meegewerkt. Daar zijn we trots op, want zo laten we prachtig werk achter dat lang mee gaat. Wij maken deuren, ramen, kozijnen, trappen van gecertificeerd duurzaam hout en schaven ook hout voor interieurwerk en bootdekken. We gebruiken moderne machines, gecertificeerd hout en milieuvriendelijke verf, maar het vakmanschap is nog altijd hetzelfde. Hout leeft en heeft daardoor een fantastische uitstraling. Het is een mooi idee dat tijdens de levensloop van een deur of kast er weer een nieuwe boom kan groeien waar volgende generaties iets van kunnen maken.

Een trap is een vast meubelstuk en bepaalt vaak de sfeer. Klanten die over onze brede trap naar boven lopen, willen dat ook wel in hun eigen huis. Dan komen de verhoudingen weer om de hoek kijken. Wij vragen dan of zij ook een vergelijkbare opgang hebben, anders zijn bijvoorbeeld de leuningen veel te groot en is de verhouding helemaal zoek.

Letterlijk alles is bij ons maatwerk. We hebben daarom ook geen showroom waar je kunt kiezen uit tientallen deuren. Wel hebben we een toonzaal waar bezoekers het prachtig vinden om de makelaars en gootlijsten aan te raken die ze normaal alleen op de daken van bijzondere huizen zien.

De oude tradities moeten ook met hun tijd mee, daarom kijken wij ook verder dan de Zaanstreek. Het is leuk dat je gebeld wordt of je bijzondere latten kunt leveren voor de boot van een president, dat je een oud kozijn mag vervangen in een Amsterdamse grachtenpand, maar dat je ook mag meewerken aan een exclusieve renovatie in Soestdijk. Maar met net zoveel plezier maken we een kozijn voor de buurvrouw om de hoek. We zijn ook trots op de gevel van een modezaak aan de Gedempte Gracht in Zaandam. We mochten meedenken met de bouwtekening, en hebben de eiken latten geleverd. De gevel valt echt op.

Klanten vinden het vaak bijzonder om de werkplaats te zien waar hun trap, deur of kozijn wordt gemaakt. We proberen voor iedere klant mooie dingen te maken waar zij, maar ook wij van genieten. Het is geweldig dat de werkplaats er elke week weer compleet anders uit ziet.'

Tips van Timmerfabriek Visser: *Zaantheater* *Roel Hart* *ANS Mode* *Bart Natuursteen* *De Corner*

Zaandam

Foto: Esther Prinsze | Concept & Styling: Brenda Jansen

Fotografie: Esther Prinsze

Een recept van

Chef-kok
Yolanda van der Jagt
Daatjes Passie

Professioneel freelance kok, ontwikkelt recepten voor kookboeken en culimagazines

Zaanse chocolade Daatjes met nougatine

Ingrediënten | *Porties: 10*
7 eetlepels fijne kristalsuiker
3 eetlepels geroosterde sesamzaadjes + 3 eetlepels om te garneren
300 gram bittere chocolade (71% cacao gehalte)
1 biologische citroen, schoongeboend
1 theelepel fijn zeezout of Himalaya zout
Bakpapier

Bereidingswijze

1. Verhit een koekenpan met een dikke bodem. Laat de suiker erin smelten tot het goudbruin is, roer met een houten lepel de sesamzaadjes erdoor.

2. Leg het bakpapier op een bakplaat. Schep de caramel op het bakpapier en strijk het met de lepel tot een dunne laag uit. Laat de caramel afkoelen en hard worden.

3. Smelt de chocolade au bain Marie in een vuurvaste kom boven een pan met een bodem kokend water. Draai het vuur laag en houd het water tegen de kook aan. Rasp de gele schil van de citroen erboven en roer het zout erdoor.

4. Snijd, hak of stamp in de vijzel de caramel in kleine stukjes. Roer het door de chocolade.

5. Verdeel de chocolade in een taartvorm of op een bord met een stukje aluminiumfolie. Strooi de resterende sesamzaadjes erover heen.

6. Plaats de vorm in de koelkast en laat de chocolade in ongeveer 1 uur hard worden.

7. Breek of snijd de chocolade in stukjes en serveer de Daatjes bij een espresso of kop verse muntthee.

Cacao is voor mij onlosmakelijk verbonden met de Zaanstreek. Iedere dag zie ik de boten van Gerkens over de Zaan voorbij komen. Een zeer groot deel van de wereldcacao-oogst wordt hier naar toe getransporteerd om tot cacao verwerkt te worden. Toen ik als chef bij Restaurant Chez Panisse in Berkeley, California werkte, hoorde ik vol trots dat ze bij de chocoladefabriek Scharffenberger in Berkeley de cacao uit Zaandam gebruiken.
In al mijn kookboeken vind je chocolade Daatjes variërend met Cranberry's, krenten en rode peper of met amandelen en pistachenootjes. Mijn bedrijf heet dan ook Daatjes Passie.
Voor het boek Zaanse Parels heb ik een nieuw chocolade Daatje ontwikkeld. Als ik op locatie kook, dan sluit ik vaak af met een chocolade Daatje en een espresso of verse muntthee.

Zaandam

Fotografie: Arjan ten Pierick

Counter Creatives

In de luchtslurf van Taets Art Gallerie op het Hembrugterrein riep Dennis Jak naar Barry Menger tijdens een creatieve bijeenkomst: 'Gaan we nog wat doen samen?' Ze hadden na één ontmoeting meteen het idee dat ze samen veel konden bereiken. Dennis en Barry: 'We hebben bewust gekozen voor een studio in Zaandam. Hier kan je nog opvallen als creatief bureau ten opzichte van bijvoorbeeld Amsterdam. Kenmerkend voor onze werkwijze is dat we in co-creatie werken en een aantal specifieke sublabels beheren. Bijvoorbeeld Counter Creatives voor creatie, Counter Content voor content marketing en Counter Cities voor citymarketing & regiomarketing. Daarnaast hebben we het product Customap gelanceerd, een marketing tool voor locale overheden en uitgevers. Doordat we met een netwerk van geselecteerde freelancers en partners werken, kunnen we altijd de meest geschikte mensen inzetten voor een opdracht.

Al redelijk in het begin van ons bestaan hebben wij de online zoekmachine voor creatieve ondernemers, Creative Zaanstreek.nl, opgericht. Inmiddels staan daar meer dan 300 creatieven op die op enigerlei wijze actief zijn in de mode, film, reclame, of werkzaam zijn als fotograaf, kunstenaar, tekstschrijver of illustrator. Daar zitten hele goeie creatieven bij, die we dan ook graag inzetten voor onze projecten.
Een goed idee ontstaat door eerst goed te luisteren. Voor de gemeente Zaanstad hebben we bijvoorbeeld het Zaans LEFestival georganiseerd. De stedenbouwkundige Sjoerd Soeters vertelde ons: 'De Zaanse architectuur is eigenlijk niet meer dan een platgeslagen plank met een verflaagje. Door de gevel flink uit te laten steken, suggereer je dat er nog heel wat achter zit.' Dit idee heeft Soeters gebruikt voor het stadhuis waar hij bekende internationale gebouwen in de gevels verwerkte. Wij hebben ditzelfde uitgangspunt gebruikt voor de huisstijl van het festival en de interactieve schutting om de gracht. We verzamelden allerlei typische Zaanse beelden en vervolgens zijn we met aardappelstempels en een rol perkament aan de gang gegaan. Het resultaat is bij velen bekend.
Een ander voorbeeld is de aanleg van de gracht in Zaandam. De gemeente wilde iets doen met de 770 meter lange schutting. Wij hebben daar een billboard voor de regio van gemaakt, waarbij we samenwerkten met veel Zaanse creatieven. Je kon je hoofd door een Zaans huisje steken om het bouwproces te bekijken en bijvoorbeeld een selectie van gedichten lezen van Bas Husslage. Ook werden er historische en hedendaagse markante Zaankanters opgevoerd en kon je zien wat de streek aan prachtige buitenlocaties te bieden heeft. Met deze interactieve bouwschutting werden we genomineerd voor de 'Citymarketing Innovatie Awards'.

Tips van Counter Creatives: *Dtail Company* *Zaanse Hoekje* *Woodwing* *Holland Jachtbouw* *Ruben Hoeke Band*

Fotografie: Jeroen Breeuwer

De Fronikboerderij

In de omgeving van de Westzanerdijk, maar ook daarbuiten, is het een begrip: de Fronikboerderij te Zaandam. Gelegen aan het zuidelijke begin van het Westerwindpad vormt het complex een markante ontmoetingsplaats voor wandelaars, fietsers en buurtbewoners. Er heerst een sfeer van gemeenschap, dierenliefde en nostalgie, maar ook van creativiteit.De boerderij ontleent zijn naam aan de laatste private ondernemer Kobus Fronik. De huidige vorm als “kinderboerderij” dankt de locatie vooral aan buurman Kees Hein, die helaas in 2013 op 72-jarige leeftijd behoorlijk onverwachts is overleden. Met een steeds groter groeiende groep van medestanders heeft hij de verlaten boerderij omgetoverd tot een trefpunt. Bij speciale gelegenheden verzamelen er zich soms honderden mensen rondom het gevarieerde dierenbestand. Van een pauw tot hangbuikzwijn Ome Willem, twee ezels, van kippen tot konijnen, patrijzen en paardjes: veel dieren vonden hier een veilig onderkomen als ware het een professioneel asiel. Gestoffeerd met een prachtige klompenwand, grote foto’s van Peter Langenberg, gieters, boomstronken, spiegels, wasborden en teilen vormt deze aparte plek een bescheiden ode aan dingen die niet verloren mogen gaan: vrijwilligheid, zorg voor het leven, kunstzinnigheid en het Zaanse landschap, om maar wat te noemen. In dat landschap was tijdens een koude winter een prachtige ijsbaan opgespoten waar druk gebruik van werd gemaakt. Muziek, verlichting en koek en zopie werden erbij geïmproviseerd. Aan de ‘Open Boerderijdag’ wordt jaarlijks enthousiast bijgedragen samen met de naastgelegen biologische zuivelboerderij van de familie Rutte. De viering van Kerstavond 2013 werd, voor het eerst zonder Kees, massaal door de buurt bezocht. Je kon er genieten van hapjes en drankjes, koorzang en een echte, levende kerststal. Het was bomvol, bijzonder gezellig en gratis. Het Westerwindpad is een van de mooiste paden van de Zaanstreek: weidse panorama’s, een heuse schaapskudde (op proef in 2013), wandelaars, joggers en honden, heel veel honden. Hier hoor en zie je in het voorjaar de kieviten buitelen, de grutto’s klapwieken, misschien zelfs een ooievaar passeren. Tijdens de opening van het traject verklaarde toenmalig wethouder Rens Berkhout dat Zaanstad nog nooit zo’n duur fietspad had aangelegd, mede dankzij diverse bruggen over de sloten van het aloude Westzijderveld. Maar het verbindt Zaandam dan ook op unieke wijze met Koog aan de Zaan, Zaandijk en Westzaan. Anno 2014 wordt er nagedacht over een nieuwe rechtstreekse verbinding vanaf het pad naar de begraafplaats van Westzaan. Zaanstad had tot voor kort het idee om de historische Fronikboerderij te slopen en te vervangen door enkele luxe appartementen (hoogbouw!). Die voornemens zijn in de ijskast gezet, mede dankzij de Vereniging tot behoud van het Westzijderveld en de bewonersvereniging Westzanerdijk. Toch dringt de tijd voor het bouwvallige geheel. Kortom, het project verdient ieders aandacht en steun. En oh ja: een van de ezels, de baas van het spul, heet...Kobus.

Jeroen Breeuwer

De meeste filters die we in Uitgeest maken, hebben een filterfijnheid van 2 micron, dit is nog een tiende dunner dan een haar en met het blote oog niet zichtbaar. Uiteraard kunnen deze specificaties geheel worden afgestemd op de wensen van de klant. Van deze elementen verkopen we er jaarlijks honderdduizenden.

In 1985 startte Wijbrand Schouten Twin Filter. Vanuit een portocabin in de tuin van zijn ouders handelde hij in filterelementen. Bijna dertig jaar later is Twin Filter onderdeel van de multinational Parker Hannifin en wordt wereldwijd gezien als het kenniscentrum in filtratie in de olie- en gasindustrie. Op het kantoor in Zaandam werken bijna vijftig mensen en in de fabriek in Uitgeest 40. Wijbrand Schouten heeft in juli 2013 het bedrijf verlaten. Business Unit Manager Eric Wals heeft deze uitdaging van hem overgenomen: 'Het succes van het bedrijf is vooral te danken aan het feit dat Wijbrand veel oog en oor heeft gehad voor de markt en daar specifieke producten voor heeft ontwikkeld. In de beginfase liet Wijbrand met name filters maken die aan bepaalde specificaties voldeden, die hij vervolgens doorverkocht aan de eindgebruiker. Filterelementen moeten regelmatig worden vervangen waardoor je, zodra je een vast relatiebestand hebt opgebouwd, een voortdurende geldstroom creëert. Al snel bleek de olie- en gasindustrie een interessante markt. Binnen anderhalve jaar hadden we Shell in Schotland als klant. Daarna ging het snel, vooral omdat we op verzoek van klanten ook equipment gingen ontwikkelen voor de filterelementen. Met de duplex filter unit is Twin wereldwijd marktleider

Fotografie: Marcel Berkelaar

Twin Filter

geworden. Deze unit wordt ingezet om een olie- of gasput volledig schoon te maken. Dit is met name te danken aan Schlumberger, een olie-service maatschappij die wereldwijd actief is. Zij gebruiken in hun werk al meer dan twintig jaar onze equipment.
In 82 landen en in elk werelddeel staat Twin Filter equipment en leveren we filterelementen. In ons bedrijf heerst nog echt de VOC-mentaliteit. Zo gaan wij overal naar toe, dus ook naar de moeilijke landen waar de concurrenten zich niet laten zien. Onze kracht is dat we zo dicht mogelijk op de bron zitten. Natuurlijk is dat niet altijd eenvoudig vanwege taalbarrières en tijdverschillen. Bovendien spelen logistieke problemen en corruptie ook een rol als je bijvoorbeeld naar Azerbeidzjan, Papua Nieuw-Guinea, Jemen, Borneo of Korea gaat, maar onze mensen zijn daar inmiddels goed op ingespeeld.
Het grootste deel van de equipment en filterelementen is bestemd voor de olie- en gasindustrie, maar we ontwikkelen ook filters voor de water-, staal-, voedsel- en papierindustrie.
Zo hebben we bijvoorbeeld een filter unit voor vloeibare zwavel, die wordt gebruikt in zwavelfabrieken in Chili en Marokko. Dit is een nichemarkt, waar wij op inspringen en deze proberen we verder uit te rollen. Een markt die wij onlangs hebben aangeboord, is de eetbare olie-industrie. Wanneer je vanuit zaden en noten olie produceert, moet het eindresultaat helemaal schoon zijn. Soms zit er een waas in of een gele kleur, die je dan met een speciaal bleekaardefilter kunt verwijderen.
De grootste opdracht die we in bijna 30 jaar hebben binnengehaald is om olie uit water te verwijderen door middel van een mediafilter. We hebben hiervoor een filter ontwikkeld dat bestaat uit twee grote vaten gevuld met walnootschillen, samengebouwd in een skid van 20 meter lang, 20 meter breed en 7 meter hoog.
De engineering van onze units wordt door onze eigen projectafdeling in de Zaanstreek gedaan. De onderdelen kopen we onder andere in het Midden-Oosten, Italië en zelfs in China in.
Voor de hardware werken we – indien mogelijk – samen met machinefabrieken in de Zaanstreek. Zij hebben veel kennis opgebouwd in de voedingsmiddelenindustrie, daar maken wij weer graag gebruik van. Bovendien is het vaak handig om face to face overleg te hebben. In Uitgeest wordt het grootste deel van onze filterelementen geproduceerd en verder hebben we verkoop- en productiefaciliteiten in Australië, Brazilië en de VS. Binnen enkele jaren zullen de verkoopkantoren van Parker Hannifin, die wereldwijd in ieder land gevestigd zijn, een groot deel van de verkoop op zich nemen.
We zijn trots op het keurmerk voor duurzame bedrijfsvoering dat wij sinds 2012 mogen voeren. Bij het winnen van olie en gas in de Noordzee komt er naast de olie die opgeboord wordt ook zeven keer zoveel vervuild water mee. Dit water werd in het verleden zo overboord gegooid. Door de inmiddels strengere milieuwetgeving moet dit water eerst behandeld worden. Daarom werken we nu aan een pilot om dit afvalwater zo schoon mogelijk te maken zonder gebruik van filterelementen. Dit water kan opnieuw gebruikt worden of veilig overboord gegooid worden.'

Zaandam

Fotografie: Marja Fafiani

Jeugdtheaterschool aan de Zaan

‘Na jarenlang op de planken te hebben gestaan als Nina in de theaterproductie Nijntje, wilde ik mijn kennis overbrengen op Zaanse jongeren. De school van actrice Vanessa Werkhoven in de Vinkenstraat bestaat sinds 2007. De Jeugdtheaterschool aan de Zaan won de starterssprijs, omdat Zaans talent hier de kans krijgt om zich te ontwikkelen. ‘Lesgeven is nog leuker dan spelen. Ik leer jongeren hun eigen creativiteit te gebruiken voor de sketches, monologen en zangoptredens. Je moet zelf ideeën bedenken voor wat je bezighoudt, waardoor er mooie stukjes ontstaan. Gezelligheid is belangrijk, want dan voelen leerlingen zich veilig om zichzelf te laten zien. Na vier lesjaren wilden de leerlingen nog meer. Zo is het vijfde jaar ontstaan waar ze acteren voor de camera, een masterclass krijgen van een bekende actrice en een documentaire maken die bij filmtheater De Fabriek wordt vertoond. Met talentvolle leerlingen maak ik kleine voorstellingen rond presentaties van de Jeugdtheaterschool aan de Zaan. Sommige leerlingen trekken daarna het land in om auditie te doen.’

Fotografie: Max Linsen

Vinkenstraat / De Achterkant

De metamorfose van het stadscentrum roept veel bewondering op in binnen- en buitenland. Bewoners van de Vinkenstraat keken echter uit op een rommelige, grauwe achterkant van de winkels op de nieuwe Gedempte Gracht. De belangrijkste aanvoerroute van het nieuwe centrum werd bijna een vergeten straat. Kunstenares Joost van der Krogt, bewoonster van de Vinkenstraat, nam daarom het initiatief voor een sociaal kunstproject met als Geuzennaam ‘De Achterkant’. Met muurschilderingen wilde ze de leefomgeving van de Vinkenstraat verbeteren samen met collega Olivier Rijcken. Hij heeft in Zaanstad al meer buurten verrijkt met muurschilderingen waar hij de buurt bij betrekt. Ze kregen toestemming van de vele vastgoedeigenaren en gingen aan de slag. Sinds 2013 is De Achterkant over de hele lengte beschilderd met herhalende grote en kleine silhouetten van vinken. De kleuren van de vogels corresponderen met de groene tinten uit de Zaanse kleurenwaaier. Hierdoor is de straat meer betrokken bij het centrum. De Vinkenstraat heeft een ziel gekregen.

Buter

‘Van een heerlijke traktatie moet je volop genieten.’ Patisserie chocolaterie Buter is sinds 1949 een begrip in de Zaanstreek. Marco Moen: ‘Met passie, vakmanschap en eerlijke ingrediënten streven we naar perfectie. Je hebt een topproduct wanneer klanten terugkomen en vragen naar het gebak van vorige week. De Zaankanter wil goed gebak, maar het hoeft geen Belgische of Franse allure te hebben. Al zouden we dat natuurlijk wel kunnen maken.’ De elf banketbakkers van Buter maken 30 soorten bonbons, 20 soorten chocolade, 30 soorten gebak en allerlei seizoensartikelen. Het is een van de weinige zaken in Nederland waar nog veel koek wordt gemaakt. Er zijn wel 25 soorten! Elk seizoen heeft zijn eigen bijzondere producten. Moen wil deze periode niet rekken, want ‘het is veel lekkerder als de speculaas of truffelslof maar korte tijd verkrijgbaar is.’ En de aardbeienslof moet je in zijn optiek alleen verkopen als de aardbeien op z’n lekkerst zijn. Het is een feest om in deze mooie zaak lekkere dingen te kopen. In het Zaanse huisje op de gracht vind je de trendy artikelen, zoals ‘frozen’ yoghurt en macarons, die goed aanslaan bij de jeugd.

Fotografie: Simone Ronchetti

Nice ThingZ

‘Inspiratie en plezier in ons werk krijgen we van de klanten, die ons elke dag vertellen hoe bijzonder ze onze winkel vinden’, vertellen Jorrit IJzerman en Marrit Douma. ‘Hier vind je mooie cadeaus en producten die mensen ook echt nodig hebben. Dit zijn geen zaken die in een kast belanden, maar bijzondere of gekke dingen die goede diensten leveren en waar je mee voor de dag kunt komen. Ons werk is onze hobby. We struinen alle grote internationale beurzen af en zijn altijd en overal op zoek naar opmerkelijke gebruiksvoorwerpen. Al meer dan tien jaar zijn we actief in de cadeaubranche en hebben inmiddels een goed gevoel ontwikkeld om te weten wat werkt. Op een beurs selecteren we maar enkele producten die bij onze winkel passen. We betrekken onze producten van meer dan 100 verschillende leveranciers. Soms is maar één product geschikt voor ons, maar dan is het wel iets bijzonders! Ons magazijn voor de winkel én webwinkel is nog drie keer zo groot als de winkel. De combinatie werkt ook goed.’

De Koffiezaak

Fotografie: Marcel Berkelaar

'Iedere gast van De Koffiezaak verdient een welkom bij binnenkomst,' vindt Martin Bergsma. 'Mensen willen graag gezien worden, deze gastvrijheid vind ik belangrijk. Ik wilde een fantastische plek creëren waar mensen elkaar ontmoeten. Omdat er in Zaandam nergens een fatsoenlijke espresso te krijgen was, ben ik zelf een koffiezaak begonnen in een inspirerende omgeving. In 2007 zag ik de eerste schets voor het nieuwe stadscentrum. Dat getuigde van grootstedelijke stadsarchitectuur, vanaf het station tot de Westzijde zou het spannend worden. Direct wist ik de ideale plek, op de doorgaande route tussen het station, stadhuis en de winkelstraat. Het kostte moeite om mijn plannen te realiseren, want in die tijd vond de projectontwikkelaar alleen ketens en franchisenemers interessant voor de Hermitage Shopping. Mede door veel nieuwe bewoners uit groot Amsterdam ontstond er ook behoefte aan een meer divers aanbod.' De Koffiezaak moest een lange stille periode overbruggen toen het nog onderdeel was van de bouwput, maar al snel wisten steeds meer Zaankanters het te vinden.' Bergsma won de Zaanse Startersprijs 2012 en opende een tweede zaak op de Gedempte Gracht waarbij mensen buiten hun koffie kunnen drinken op kademuren en brugbankjes.

'In 2006 ontmoette ik de enthousiaste Italiaan Paul Manetti. Zo ontstond mijn passie voor biologische koffie. Inmiddels werken we al vele jaren samen. Duurzaam geproduceerde koffie en thee is belangrijk: voor je gezondheid, voor de koffieboer en voor de omgeving waar de koffie groeit. Koffiezetten is leuk, maar het is ook een ambacht dat je eerst moet leren. Het proces van koffie zetten vereist veel discipline. Pas na drie maanden begeleiding mag nieuw personeel de machines bedienen. Bij een goede Italiaanse cappuccino proef je tegelijkertijd de espresso en het romige melkschuim. Om deze drinkbeleving tot in de puntjes te beheersen, moet je heel veel kopjes zetten. Zeker bij melkkoffie's kost dat tijd, wel drie tot vijf minuten per kop. Wanneer je het vak goed beheerst, kun je een prachtige 'latte' maken, waarbij je met gestoomde melk tekeningen maakt, zoals hartjes of blaadjes. Het is leuk dat dit dan zo aanslaat en dat foto's hiervan vaak op Facebook en Twitter worden gedeeld.

Met De Koffiezaak wilde ik vooral iets echt Zaans neerzetten, door een eigen logo en de keuze van de naam. Toen het casco van het pand eenvoudig werd opgeleverd, paste dat wel goed bij mijn filosofie waarbij alles vooral functioneel moest zijn. De zaak kreeg een licht industriële uitstraling: met het metaal en het hout koos ik voor duurzame producten die heel lang meegaan. We krijgen wel duizenden bezoekers per maand dus een stoel of een bank moet daar wel tegen bestand zijn. De pioniers kwamen vooral uit Zaandam, maar tegenwoordig komen ze uit de hele Zaanstreek. De mensen komen ook steeds meer van buiten de Zaanstreek, omdat het stadscentrum zo aantrekkelijk is geworden. Zaandam is een prachtige stad geworden die letterlijk is opgebloeid. Ik lever daar ook graag een bijdrage aan.'

Tips van De Koffiezaak: *De Keuken van Von* *De Tweekoppige Phoenix* *Prins op de erwt*

Fotografie: Rob Verweij

Stadscentrum Zaandam

Nederland is een bang land geworden. We zijn bang voor de globalisering. We zijn bang voor vreemdelingen. Als iemand vraagtekens stelt bij Zwarte Piet reageren we als door een adder gestoken. Politici durven zich amper meer positief over Europa uit te laten, we kopen het liefst een huis dat er authentiek en traditioneel uit ziet. En u weet: angstige mensen houden niet van zelfspot. Met de Zaanstreek ging het in de jaren tachtig en negentig niet goed. Onze grote trots, de industrie, was grotendeels failliet gegaan of vertrokken. En omdat er plannen waren om van de Zaanstreek een stad van 300.000 mensen te maken waren in 1974 alle gemeenten tot 1 (Zaan)stad samengevoegd. Die plannen gingen allemaal niet door. We bleven vooral een uitgewaaide plattelandsgemeente zonder duidelijke identiteit, toekomst en centrum. Kortom: alle ingrediënten waren aanwezig om in conservatisme en angst de toekomst af te wachten.

Maar het liep anders. In de jaren negentig beseften mensen dat het zo niet verder kon. Dat er een nieuw perspectief moest worden gekozen. Dat we moesten durven kiezen voor een duidelijk centrum. Voor een duidelijke identiteit. Een Zaanstreek die trots was op zijn cultuur en geschiedenis. Maar niet door alleen te conserveren en achterom te kijken. Nee, een Zaanstreek die vanuit zijn verleden vooruit durfde te kijken. En zo werd het plan Inverdan geboren waarin niet krampachtig het verleden werd gekoesterd en bewaard. Nee, waarin met dat verleden werd gespeeld en getoverd, en de gebouwen soms zelfs een beetje met onze architectuur lijken te spotten. Niks voor bange mensen die zelfs het laatste beetje Zaanse identiteit zien verdwijnen. Juist iets voor mensen die apetrots zijn op de Zaanstreek en denken dat die een unieke plek inneemt in de metropoolregio Amsterdam.
Ik mag vaak groepen rondleiden door het centrum. Soms zijn dat Zaankanters, soms mensen uit Limburg of de Achterhoek. Vooral de mensen die van ver komen slaan stijl achterover. En ze bewonderen de lef waar dit plan mee gestart is. Ik laat ze uiteraard altijd het stadhuis zien en vertel hoe ook hier, net als in de oude Zaanse huizen, de planken verticaal en horizontaal opgebracht zijn. En we komen vanzelf op de verschillende gevels waarin odes worden gebracht aan Renzo Piano en Roberto Venturi. Ik vertel ze uitgebreid over het blauwe huis van Monet in dat gekke hotel en hoeveel er over getwitterd wordt. Ik ben apetrots op de voorbouw van de Saentower waar Liesbeth van der Pol op een boeiende manier de witte randen uit de Zaanse houtbouw heeft uitvergroot. We bespreken de verschillende kleuren Zaans groen: geel, blauw en uiteraard groen en hoe we door Inverdan onze kleurenwaaier opnieuw hebben bestudeerd.
De gracht krijgt altijd speciale aandacht. Geweldig dat Simon Sprietsma hier heeft durven spelen met allerlei Zaanse elementen zonder dat het puur retro wordt. Het bleekveld is weer terug, de oude bruggen die vroeger de “raike daik” verbonden met de vennen. En zelfs de muziekkoepel heeft een gepotdekseld dak. Of op zijn Zaans: met een getrapte weeg. Alleen voor de synagoge ligt een brug die niet van een ouder type is afgeleid. De brug is versierd met Davidsterren. Zou de vastgoedbeheerder van DELA de hint begrijpen dat er toch een keer iets met de synagoge moeten gebeuren?

Gek genoeg ben ik altijd het meest tevreden over een klein gebouwtje. Dat is het pandje van de kledingwinkel van VILA. Hoeveel je ook investeert in een project, het vliegwieleffect is veel en veel belangrijker. En bij VILA kun je zien dat de eigenaar de verantwoordelijkheid heeft genomen om na de aanleg van de gracht een oerlelijke gevel met een schijngevel op te knappen. Het is Zaans, het is modern, sober en mooi. Soms wordt er over Inverdan geschreven dat het een retro-plan is, een behoudende of conservatieve manier van bouwen. U merkt het: dat spreekt me niet aan. Behoudend vind ik het retro-koopdorp Bataviastad. Behoudend vind ik een glazen en strak kantoorgebouw zonder karakter. Inverdan vind ik spottend, prikkelend, karikaturaal en soms teveel van het goede. Geen plan voor bange mensen. ❧

Hans Luiten / Geschiedenis Akademie
(zie ook p.215)

Zaandam

Fotografie: Rob Verweij

Illustraties: Bureau Soeters Van Eldonk

Stadcentrum Zaandam

Fotografie: Ingmar Timmer

De zeventig gestapelde geveltjes van het Inntel hotel in Zaandam zijn een bekend beeldmerk geworden. Niet alleen Zaandam, maar ook I amsterdam profileert zich er mee. ‘Het hotel zit bijna altijd vol. Dit markante gebouw en het nieuwe centrum heeft Zaandam weer op de kaart gezet. Dat was één van de doelstellingen van Inverdan. Zaankanters kunnen weer trots zijn op hun streek, hun geschiedenis en op hun bijzondere bouwcultuur.’ Sjoerd Soeters van bureau Soeters Van Eldonk Architecten kreeg de opdracht om het stadscentrum een eigen gezicht en identiteit te geven. Hij koos voor een rigoureuze aanpak. ‘Veel beeldbepalende Zaanse huizen werden in de vorige eeuw verwaarloosd, afgebroken en vervangen door een bouwstijl die je in heel Nederland zag. Daardoor ging die bijzondere Zaanse identiteit verloren. De specifieke bouwstijl van het Zaanse groene huis hebben we letterlijk als voorbeeld genomen voor het stadhuis en het hotel. Het was belangrijk om deze Zaanse traditie weer op een podium te zetten en nieuw leven in te blazen. Toen we drie verschillende uitmonsteringen voor het stadhuis voorlegden aan de Zaanse bevolking, bleek dat de meerderheid veel voelde voor het model dat wij als Zaans Groen hadden aangeduid.

Eén van de bekende eigenschappen van design is dat alles wat nieuw is het andere direct als verouderd en passé naar de prullenbak verwijst. Wij vinden dat je moet streven naar een continuïteit in de geschiedenis. Dat betekent dat we erfgoed waarderen en dat we gebruik willen maken van succesvolle oude modellen. Vandaar onze liefde voor de karakteristieke groene en witte kleuren en lijnen en de karakteristieke tweedimensionale gevels. In 2004 maakte ik een tekening voor de kop van de Rozengracht, als afdekking van de betongevel van V&D. Die schets gebruikte ik later als doelstelling voor de architectuur van het hotel. Ik wilde een zeer uitzonderlijk en krachtig beeld dat in één keer de kruising van de Provincialeweg en Gedempte Gracht op de wereldkaart zou zetten.’ Dat is goed gelukt. Het nieuwe stadscentrum heeft vele prijzen gewonnen, zoals architectuurprijzen, een prijs voor impuls van stedelijke vitaliteit en dynamiek, de FIABCI Award en talloze nominaties. Het stadhuis werd door Intermediar in 2013 aangemerkt als beste kantoorgebouw van Nederland. Inverdan won de tweede prijs voor beste winkelcentrum van Nederland. Omdat het project nog niet klaar was kregen ze niet de eerste prijs. ‘Het doel was een succesvol centrum te creëren dat ook op de lange termijn goed werkt. De Gedempte Gracht was te breed om succesvol te zijn als winkelgebied. Door de openbare ruimte kleiner en compacter te maken, zijn er meer mensen per vierkante meter. Daardoor komen mensen elkaar letterlijk weer tegen en wordt het gezellig. We hebben gebruik gemaakt van diverse trucs om de beleving te versterken: Door alle bruggen een eigen karakter te geven (laag, hoog, bol en plat) wordt er steeds een ander uitzicht over de openbare ruimte verkregen. We hebben bomen teruggebracht als ‘cache misère’ om sommige echt tè lelijke gevelpuien aan het zicht te onttrekken. We hebben een klein hellinkje aan de noordkant van de gracht gemaakt, zodat je liggend een ijsje kunt eten en een zitrandje langs de straat waar mensen op kunnen zitten.

Tegenwoordig moet je een winkelgebied heel erg op ‘experience’ ontwerpen, anders shoppen mensen wel op hun iPad. Je moet het dus steeds leuker maken in de openbare ruimte. Gelukkig hebben ook de winkeliers de boodschap begrepen. Steeds meer ondernemers willen hun winkelpui of zelfs hun hele gevel vernieuwen. Het is belangrijk dat daarbij gebruik wordt gemaakt van de Zaanse karakteristieken, of die nu traditioneel of modern worden geïnterpreteerd. Zo krijgt het gebied nog meer dat typisch Zaanse karakter. Inverdan is nog helemaal niet klaar. Tegenover het stadhuis zijn er plannen voor een cultuurcluster met bijvoorbeeld leslokalen voor muziek en toneel, een restaurant en een leescafé. Door een pop- en muziekzaal toe te voegen, wordt de omgeving van het station levendiger. In een studieproject binnen de Akademie voor Bouwkunde heb ik zeven jonge architecten de opdracht gegeven om na te denken over Zaanse modellen voor het nieuwe cultuurcluster. Zo hoop ik een nieuwe generatie te interesseren voor de Zaanse traditie van houtbouw. Tegenover de vergaderzalen van het Inntel hotel wordt de brug over de Provincialeweg straks als een ‘ponte vecchio’ bebouwd met een reeks kleinschalige winkeltjes. Op het terrein van de fietsenstalling zullen op termijn winkels, woningen en eventueel kantoren aan de Stationsstraat verrijzen. De kop van dit voormalig Noordsche Bos zal bestaan uit twee lagen winkels en een stapeling van wonen: het volume zal een tegenspeler van het hotel worden. Er is sprake van een ‘zwaan kleef aan’ effect, want ook aan de andere kant van de Zaan zijn plannen voor woningbouw in Zaanse stijl. Ik bepleit om hier vooral mee door te gaan en het nog leuker en sterker te maken. Dit is de poëzie van de Zaanse geschiedenis die veel mensen herkennen en die ze ertoe brengt om een dagje naar Zaanstad te gaan.’

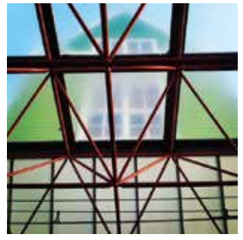

Instagramfotografie: Simone Ronchetti | fotosvansimone

Zaandam

Fotografie: Marcel van Kleef

Fotografie: aangeleverd

Trouwzaal gemeentehuis Zaandam

Sepp-Art

'Voor de architect Han van Leeuwen hadden we een plafondschildering gemaakt, dat met beeld en verhaal in een tijdschrift werd belicht. Architect Sjoerd Soeters las dit in 2005: het artikel over de romantische afbeeldingen van Sepp-Art sprak hem direct aan. De volgende dag belde hij op omdat hij schilderingen van ons wilde in de nieuwe trouwzaal van het gemeentehuis in Zaandam. Het thema was romantiek, maar verder mochten we alles zelf invullen.
We kregen de opdracht om 16 bij 1,5 meter te vullen in een U-vorm. Het gewelf staat symbool voor de hemel waar de liefde uit de lucht komt vallen. Van daaruit kijkt een verliefd koppeltje duiven de zaal in naar de plaats waar we wonen. Het panorama bestaat uit vier delen en is vol symboliek: zo schijnt eerst de zon aan een strak blauwe hemel. Bewolking en onweer wisselen elkaar af. Een ekster met een gestolen ringetje symboliseert het onheil. Het beeldverhaal eindigt met opklaringen en een ooievaar die een nieuw begin aankondigt. Alle markante gebouwen van de Zaanstreek komen terug in het panorama en zijn realistisch nageschilderd. Alles moet precies kloppen. Het begint met de stoommeelfabriek De Vrede aan het Noordzeekanaal en vervolgt met de mooie rode hijskranen bij de Amerikahaven, de kerktorens en watertoren van Assendelft, 't Regthuys en de stompe toren van Westzaan. Forbo herken je aan de markante ringen, de grote witte silo's waren van Meneba en vervolgens zie je de opvallende tv-toren. Na de bekende fabriekswand met de pakhuizen, Lassie en Mercurius in Wormer steek je door naar de zeepziederij de Adelaar. Langs de Kalverringdijk vormt zich de Zaanse Schans met de molens en het winkeltje van Albert Heijn. Via het Zaans Museum en de torens van Jisp en Wormer eindig je bij de Amerikaanse windmolen in het veenweidegebied. Op de vensterbank zitten 31 vogels die de dagen van de maand symboliseren. Een opwindvogel staat voor de 29e februari.
Sjoerd Soeters was tevreden over het resultaat omdat het volledig in harmonie is met de trouwzaal. De architectuur en schilderingen versterken elkaar.' ❧

Sepp-Art oefent nog verschillende oude ambachten uit die steeds minder worden beoefend. Mieke en Sepp Duschek beogen met elke opdracht om het werk perfect te laten aansluiten bij de ruimte. Naast wand- en plafondschilderingen zetten ze hun vakmanschap ook in bij kerkrestauratie, marmerimatie of een verguld werk. Door hun werk ga je de schoonheid zien van de details.

Architectuur
'Het monumentale pand (1920) van de katholieke Zaanse architect S.B. van Sante (1876-1936) - dat door Paul Carree is verbouwd - werkt natuurlijk ook mee in de beleving. Kijk maar naar het afgeknotte dak, de art deco elementen in de trap, en de symmetrie in de hal met het prachtige atrium. Buiten ontdek je fraai metselwerk en het inpandige portaal, waar je met regen droog staat. De bakstenen voor- en achtergevel zijn identiek en hebben een eigen ingang. Voor die tijd was het een representatief gebouw maar wel vooruitstrevend door de aandacht voor licht en frisse lucht. Grote ramen en de vide in de centrale hal zorgden voor veel lichtinval. In de periode dat het gebouw onderdak bood aan een filmstichting kreeg het de naam De Fabriek. Het was een knipoog naar het feit, dat dit voormalige schoolgebouw als enige in het rijtje met vele fabrieken geen fabrieksfunctie had. En naar het project Factory van Andy Warhol waarmee de vrije geesten zich in die tijd verwant voelden.'

Fotografie: Arjan ten Pierick

De Fabriek

Cultureel horecaondernemer Pieter Grandiek heeft in de Zaanstreek verschillende 'proefballonnetjes' - zoals hij het zelf noemt - opgelaten om te ontdekken wat wel of niet werkt. 'Zo ben ik in 1996 Café Batavia in Wormer begonnen, omdat er iets moest gebeuren aan de Zaan. Tot die tijd was er niets. Het voordeel van een horecabedrijf is dat je een instrument hebt om makkelijk iets te organiseren, want je hebt de plek en de microfoon. Van daaruit organiseerden we ondermeer literaire diners in het Wilhelminapark in Wormerveer. Gasten kwamen vervolgens terug bij Batavia om na te praten over de optredens van schrijvers, zoals Joris Luyendijk of Judith Koelemeijer. Hierdoor creëer je een plek waar men niet alleen komt om te consumeren. Sinds 2009 run ik eetcafé De Fabriek in Zaandam. Ook hier komen bezoekers die interesse hebben in muziek, kunst, literatuur en cultuur en geïnspireerd willen worden. Ik ken veel Zaankanters die op deze terreinen actief zijn, zodat ik makkelijk gasten kan uitnodigen die hier iets kunnen neerzetten. Voor een popquiz nodig ik bijvoorbeeld gitarist Ruben Hoeke uit. Hij speelt introotjes op zijn gitaar die teams moeten raden. Dat was direct een succes. Doordat de gemeente zich steeds meer terugtrekt, ontstaat er ruimte om zelf maatschappelijke projecten te ontwikkelen. De Fabriek wil met 'Aan de Zaan' een podium bieden aan Zaankanters met een geweldig idee. We hebben al een flink aantal bijzondere maandagavonden achter de rug waar mooie plannen werden gepresenteerd maar ook ontstonden. Hier kun je ook mensen tegenkomen om je netwerk uit te breiden. Of om inspiratie op te doen als je zelf iets wil starten. Het is geweldig als dit lukt. Er zijn genoeg mensen die op deze locatie samenkomen en verder zijn gekomen met hun idee. Waarom deze plek zich daar zo goed voor leent, vraag ik me zelf ook regelmatig af. Wellicht omdat het zo'n lange geschiedenis heeft? Het pand is gebouwd voor de katholieke Jozef jongensschool. We krijgen bezoekers die hier op school hebben gezeten of nog herinneringen hebben aan de tijd dat het onderdak bood aan toneelclub Hollandia en de Filmstichting. Gasten komen hier vanwege de geschiedenis, de inspirerende plek en natuurlijk het zicht op de Zaan, waar altijd wat te zien is. De combinatie met het filmtheater werkt ook goed want we trekken hetzelfde publiek dat voor of na de film graag in De Fabriek wat drinkt of eet. Het is ook de plek voor (netwerk)borrels, zoals het Vrouwennetwerk Zaanstad Plus, de gemeente, een woningbouwcorporatie en bijvoorbeeld het Zaans Medisch Centrum. Ook leesclubs komen hier om boeken te bespreken. En het is de uitvalsbasis voor architectuurwandelingen van Babel. Er vinden allerlei ontmoetingen en besprekingen plaats, waar ik geen weet van heb. Wat we zelf organiseren moet van een bepaald niveau zijn. Ook al zien zaken er ogenschijnlijk simpel uit, het moet wel in orde zijn. Dat geldt ook voor het eten. We zijn geen snackbar of restaurant, wel een eetgelegenheid waar je snel een hapje kunt eten voor de film. Of een driegangen diner met verse en soms ook biologische producten, want alles wordt hier zelf gemaakt. Het is mooi dat het zo'n populair trefpunt is geworden.' ❧

Zaandam

Fotografie: Arjan ten Pierick

Jazz in Serah

‘Ik ben geen kenner van jazzmuziek, maar ik kom hier vaak. Het is zo prettig dat het publiek stil is en vooral goed luistert.’ Een bezoekster van Jazz in Serah geniet duidelijk van de muziek. ‘Er gebeuren altijd verrassende dingen, je weet nooit wat er zal komen. Dat maakt het heel bijzonder.’

Na talloze omzwervingen langs een aantal podia in de Zaanstreek heeft de organisatie van bijzondere jazzconcerten sinds 2007 haar thuis gevonden bij Serah Artisan. De wereldberoemde cornettist Eric Boeren en jazzliefhebbers pur sang Herman te Loo en Fred Mulder hebben met Jazz in Serah een missie. Herman te Loo: ‘We programmeren uitgesproken muziek die vooral niet voorspelbaar is. Hier kom je niet voor makkelijke dixieland waarvan je bij voorbaat al weet hoe de muziek zal klinken. Wij kiezen juist muziek die ons boeit, die een smoel heeft. Al 25 jaar lang organiseert een klein groepje vrijwilligers jazzconcerten. Overal was wel wat, maar bij Serah Artisan klopte alles.’ Het pand aan de Wilhelminasluis in Zaandam was vroeger van de vrijmetselaarsloge, later van hotel Suisse en vervolgens in gebruik als gemeentekantoor. De sfeervolle ruimte wordt verhuurd voor feesten, vergaderingen en bijzondere bijeenkomsten van Zaankanters die ambitie hebben om de streek te verheffen. ‘Serah Artisan is het huis voor culturele, kunstzinnige en muzikale initiatieven. Cees Beumer en Yvonne Kelatow geven dat ‘extra’ waardoor muzikanten, maar ook gasten, hier heel graag komen. Zij denken graag mee hoe alles zo optimaal mogelijk tot zijn recht kan komen. De hoge houten plafonds maken de akoestiek hier geweldig, zodat muzikanten onversterkt kunnen spelen. En dat is heel belangrijk in de jazz. De muzikanten die hier op zondagmiddag in een intieme sfeer optreden behoren tot de top van Nederland, en niet zelden ook van de wereld. Steeds meer mensen ontdekken dat wij geweldige muziek laten horen, die nergens anders in de Zaanstreek te beluisteren is. We gebruiken het woord jazz, maar het is niet zo relevant waar de muziek vandaan komt, want soms zijn er ook raakvlakken met wereldmuziek of klassieke muziek. We zorgen voor een muzikaal avontuur waarbij we mensen steeds weer willen verrassen, en er zit altijd een element van improvisatie in. Je kunt ook gratis ‘try outs’ van professionele bands bijwonen, waarbij het publiek mee kan kijken hoe een repertoire vorm krijgt. Come Along noemen we die reeks. Dit magische creatieproces krijg je nergens anders te zien. Steeds meer mensen komen luisteren en genieten, want bij Serah Artisan valt namelijk alles op z’n plek.’

Tips van Jazz in Serah: *Nieuwe Huys Concerten* *Wereld Wijde Weiver* *De Keuken van Von* *De Kift* *Atelierroute van Tengel*

Zaandam

Fotografie: René Mulder

't Groene Pandje is gevestigd in een voormalig timmermanshuisje uit 1793. Eigenaar René Mulder: 'Op de deurkalven zie je gereedschap dat erop duidt dat hier vroeger een timmerman werkte. De makelaar op het dak heeft de vorm van een boor. Mijn vader heeft dit pand in 1981 gekocht. Het was een van de eerste projecten van bouwbedrijf Somass, die nu heel bekend is vanwege de restauratie en nieuwbouw van de Zaanse houtbouw. Het karakter van dit pand vinden wij prachtig. Mijn vader had eerst de zaak Mulder waar hij aardewerk, glaswerk en serviezen verkocht. Nog steeds komen er mensen in de zaak met verhalen over hun servies dat ze ooit bij mijn vader hebben gekocht en dat zij nog altijd gebruiken. In zijn winkel had hij een koffiehoek waar koffie uit kannen werd geschonken. Omdat daar wel behoefte aan was, opende hij 't Groene Pandje. We waren echte pioniers, want cappuccino en espresso waren toen relatief nieuw voor de Zaankanter. Ook was het niet gebruikelijk om in de stad koffie te drinken en te lunchen, want dat deed je thuis. Met de opkomst van nieuwe buurten, zoals de Westerwatering, het Zaaneiland en de nieuwbouw langs de Zaan kwamen er nieuwe bewoners die 't Groene Pandje wel konden waarderen.

Twintig jaar geleden had ik in Amerika de 'club sandwich' gezien. Dat leek me wel geschikt voor 't Groene Pandje. Dat werd een enorme hit. Soms verkopen we er wel 300 per maand. We hebben echt een zaak met trouw Zaans publiek, waar je steeds nieuwe generaties ziet: niet alleen de man op leeftijd komt, maar ook zijn kinderen en kleinkinderen.

In onze zaak hangen mooie pentekeningen van Remmert Jacobus Ouwejan uit het prentenboek Saens Skoon. Die kregen we van een oud echtpaar uit Amsterdam-Noord die hier een paar keer per week kwam. Ze hadden geen erfgenaam en vonden dat de tekeningen hier beter tot hun recht kwamen.

Bij ondernemen hoort dat je af en toe risico's moet nemen. Met de komst van de gracht konden we onze zaak uitbreiden. Op de plannen stond al in een vroeg stadium een terras getekend voor onze deur, maar in de praktijk bleek dit niet zo makkelijk te realiseren. Daarom lieten we de BB Hal samen met Havenhout 't Skip bouwen, dat een echt Zaans karakter heeft. In twaalf lange dagen hebben we tevens de zaak van binnen verbouwd waarbij we verschillende Zaanse elementen hebben toegevoegd.

Veel mensen zullen het niet herkennen, maar we hebben, zoals bij het Czaar Peterhuisje, een groen huisje midden in ons pand geplaatst. Kijk maar naar ons inpandig terras. We hebben een smuiger terug geplaatst en lampen met Zaanse geveltjes. Wij hebben als motto: als je iets doet, moet je het heel goed doen.

Na die twaalf dagen waren we precies op tijd klaar. Dat was wel een emotioneel moment. Ik ben op de tafel gaan staan en vertelde dat we met 't Skip Zaandam nog beter op de kaart hebben gezet. Hier zit zoveel passie in en dan is het fantastisch als je het schip nu zelfs al op ansichtkaarten terugziet. Met het schip hebben we een nieuwe markt aangeboord, want mensen komen hier nu ook 's avonds eten.

Natuurlijk serveren we de klassieke gerechten, maar maakt onze kok ook spannende, echt lekkere gerechten uit de verfijnde Franse keuken. Want daar houdt de Zaankanter wel van.'

Fotografie: Jan Ermmer

't Groene Pandje

Tips van 't Groene Pandje: *Somass* *BB Hal* *Havenhout* *Hansal* *Steigerhoutloods*

Foto: Esther Prinsze | Concept & Styling: Brenda Jansen

Fotografie: Edith van Leeuwen

Een recept van

restaurant
De Koperen Bel

Zaanse yoghurt bavaroise met duivekatervlinder en chocoladelikeur

Ingrediënten | *Porties: 12 personen*
5 dl yoghurt
3½ dl slagroom
9 blaadjes gelatine
100 gram eiwit
25 gram kristalsuiker
120 gram poedersuiker
Duivekater
Chocoladelikeur

Bereidingswijze

1. Verwarm 1dl slagroom tot 90 graden in een pannetje en week ondertussen 9 blaadjes gelatine in koud water.
2. Los de gelatine op in de warme room, laat dit terugkoelen tot het dezelfde substantie heeft als mayonaise.
3. Sla het eiwit in een vetvrije beslagkom op met de kristalsuiker tot een luchtige stijve massa en doe het apart in een bakje.
4. Sla de rest van de slagroom stijf, met de poedersuiker.
5. Meng de slagroom met de gelatine room (let op de room mag niet warm zijn), voeg de yoghurt toe en spatel dit goed door.
6. Spatel voorzichtig het eiwit erdoor en verdeel dit in de vormen.

Laat dit ongeveer 3 uur opstijven voor je het uit de vorm haalt en serveert.

7. De duivekater in dunne plakken snijden en drogen in de oven op 70°C, ongeveer 2 uur.

8. Garneer de bavaroise met de gedroogde duivekater, slagroom en chocoladelikeur.

Veel keuze aan typisch Zaanse gerechten is er niet. We kwamen niet verder dan Zaanse mosterdsoep, broeder en duivekater, maar de eerste twee vielen al snel af. Omdat we graag iets creatiefs wilden maken, kozen we voor de duivekater van het Zaans bakkertje. We vonden een boerderij in Westzaan die Zaanse yoghurt maakt. We hebben twee producten geprobeerd, maar hun yoghurt was echt het lekkerste. Met de likeur van de Tweekoppige Phoenix was het dessert pas echt geslaagd. Het was heel inspirerend om dit recept te bedenken. We werken al samen met Le Cockelon en het Zaanse bakkertje, maar er zijn ook leuke nieuwe Zaanse initiatieven die topkwaliteit leveren en een mooi product. We gaan zeker meer doen met de superverse slagroom van de Westzaanse zuivelboerderij. Dat past ook wel bij ons restaurant waar een grote vaste klantenkring niet alleen traditionele, maar ook graag wat meer creatieve gerechten kiest.

Zaandam

Joost Spijkers

Fotografie: Tim Knol

Iva Lešić: ‘Tien jaar geleden namen vrienden me mee naar de Ashton Brothers in het Zaantheater. We zaten helemaal achteraan op het balkon met een verrekijker. Joost vond ik direct na opkomst erg leuk. Het was een briljante voorstelling. Toen Joost een mooi lied zong in het Bosnisch, mijn moedertaal, wist ik dat ik met hem wilde trouwen, Dat klinkt puberaal, maar zo voelde het wel. Na de voorstelling ging ik hem ‘googlen’. Ik ontdekte dat hij, net als ik, ook van goulash hield en kippenvel kreeg van een huilende klarinet. Dit was mijn droomman, maar helaas ontdekte ik dat hij getrouwd was. Ik moest hem dus uit mijn hoofd zetten.

Drie jaar later zag ik opnieuw een voorstelling van de Ashton Brothers. Ik schreef daarna in het gastenboek op hun website dat ik het Bosnische nummer van Joost zo mooi vond. Ik nodigde ze uit om een keer langs te komen bij mijn optreden met het Internationaal Danstheater. ‘ Joost Spijkers: ‘Ik schreef terug dat ik veel van dans en wereldmuziek hou, dus dat ik zeker een keer zou komen kijken. Ik ondertekende met ‘een ex-danser’.’ Iva: Ik reageerde onmiddellijk dat ex-dansers niet bestaan. Er volgden vele mails waarbij we steeds persoonlijker werden.’ Joost: ‘Ik was inmiddels gescheiden en verliefd geworden op de vrouw achter de e-mails. Een foto had ik nog nooit van haar gezien, want via Google kwam je er niet achter. Ze stuurde wel eens een foto, maar dan met een vis voor haar gezicht of een jeugdfoto.’ Iva: ‘Zo bouwde ik natuurlijk wel een spanning op. Uiteindelijk nodigde ik hem uit voor een voorstelling van het Danstheater.

Tussen de bedrijven door stuurde ik hem berichtjes dat ik de derde van links was, dat ik een solo deed, en dat ik nu een geel jurkje droeg.’ Joost: ‘Er stonden zoveel mensen op het podium dat ik niet wist om wie het ging. Na de voorstelling hadden we voor het eerst contact in de foyer en een paar maanden later was het aan. Het was een grote verrassing voor ons allebei dat we zo verliefd op elkaar waren zonder dat we het van elkaar wisten. Al snel trokken we in Amsterdam bij elkaar in en gingen op zoek naar een huis, natuurlijk in Zaandam. Ik zei regelmatig dat het voelde alsof we elkaar sinds 1886 kennen. Het eerste huis dat we zagen, dateerde uit 1886 en hier wonen we nu al weer vele jaren. We voelen ons hier meer thuis dan in Amsterdam, omdat veel van onze vrienden hier vlakbij wonen. Het is ook leuk dat het centrum zo met ons is meegegroeid en dat het hier steeds mooier en bijzonderder wordt.

De Ashton Brothers vergaderen ook graag bij ons thuis. Ze hebben dan even het gevoel in Disneyland te zijn geweest als ze aankomen met de trein in Zaandam. Het Zaantheater blijft ons theater. We hebben hier al tientallen keren opgetreden. Ook samen in de voorstelling Stampende Stilte van het Internationaal Danstheater. Op onze vrije avonden gaan we er ook vaak heen. Het theater heeft een zeer breed aanbod en alle voorstellingen die we willen zien komen in het Zaantheater. We hopen nog eens een mooi bruiloftsfeest te kunnen geven in ‘ons theater’.’

Ashton Brothers
Vanuit het Limburgse Melick verhuisde Joost Spijkers (1977) naar Amsterdam voor de Kleinkunst Academie. In het derde jaar werden vier mannen, die zeldzaam waren op de Academie, gevraagd om een acrobatiekact te doen. Ze herkenden direct bij elkaar een bijzondere smaak. Sinds 1999 maken Joost Spijkers, Pim Muda, Pepijn Gunneweg en Friso van Vemde Oudejans als de Ashton Brothers voorstellingen die uniek zijn in Nederland. De voorstellingen kun je nog het beste omschrijven als variété theater.
Naast theatermaker is Joost Spijkers ook regisseur, zanger, radiomaker en docent.

Theater kan een feest zijn. Ik heb het nooit anders ervaren dan een feest. De eerste keer dat ik toneel zag moet in 1966 geweest zijn, in de Volksbond op de Oostzijde 33 in Zaandam. Dit gebouw is eind jaren zeventig gesloopt. De toneelafdeling van K & V speelde 'Hoogheid, uw kameel staat voor'. Als 8-jarige vreesde ik nooit meer zo iets moois mee te maken. Maar er volgden gelukkig meer prachtige avonden: een weergaloze Kees de Jongen in 1970 in de Speeldoos, de revue van André van Duin, Toneelgroep Centrum, de prachtige stukken van het Werktheater en Neerlands Hoop. Tot ik eindelijk zelf in 1982 mijn professionele debuut maakte als acteur in de musical 'Fien' met Jasperina de Jong. En in 1983 als danser in 'De Dader heeft het gedaan', van A.M.G. Schmidt. Ik leerde er vooral dat niemand hoeft te zien dat je geen danser bent, als je je er maar stralend doorheen bluft. Het vuur dat ooit was ontstoken in de Volksbond heeft tot nu toe onophoudelijk gebrand. Eén van de plannen waar ik op broedde, was het oprichten van een eigen theatergroep. En die is er gekomen: theatergroep het Pact. Het Pact is ontstaan vanuit de behoefte in het huidige theaterklimaat van overleven. Vanuit concurrentiestrijd op zoek gaan naar krachten die ons binden, die ons samenbrengen, een pact te sluiten met elkaar.

Het Pact stelt zich ten doel te willen amuseren. Ervaren en gerenommeerde acteurs willen het publiek met kwalitatief hoogwaardig en ambachtelijk theater ontroeren en vermaken. Ik schreef het al: theater kan een feest zijn. In dat mooie en gastvrije Zaantheater - niet voor niets uitgeroepen tot het Theater van het Jaar 2013 - krijgt het Pact als huisgezelschap de kans om van iedere voorstelling een feest te maken. Wij hebben de vaste bezoeker van het Zaantheater kennis laten maken met drie stukken, waarvan het publiek er uiteindelijk één heeft gekozen. Deze voorstelling

Fotografie: Joris van Bennekom

Het Pact

zal eerst in het Zaantheater te zien zijn en daarna in andere theaters in het land.

Kunst en cultuur komen voort uit de mens. Ze zijn daarom - in welke vorm dan ook - een representatie van de mens. Zij vertegenwoordigen de mens die hen voortbrengt. Individueel en collectief. Uitingen van kunst zijn zowel spiegels van de geest als van de maatschappij. Kunst zet ons aan het denken; over onszelf, de wereld, ons streven, onze teleurstellingen.
Kunst traint onze hersens, onze manier van denken. Zij scherpt ons associatievermogen, ontwikkelt onze verbeeldingskracht en vergroot ons abstractievermogen. En kunst leert ons te kijken naar onszelf en vooral te lachen om onszelf. Waar kunst wordt weggesaneerd verdwijnt de humor.

Zaans Vuur, de muziektheater-productie ter gelegenheid van het 15-jarig bestaan van het Zaantheater, was een goed voorbeeld van waar het bundelen van krachten toe kan leiden. Naast drie bekende acteurs werkten er 94 Zaanse zangers, 21 Zaanse spelers, 87 dansers, 8 jonge Zaanse muzikale talenten en bekende Zaanse gastspelers aan mee. Dat gezamenlijk werken aan een groot project, de betovering van theater, de kracht van de illusie, het gevoel dat je met z'n allen iets bijzonders (mee)maakt, is zeer waardevol geweest voor velen. Het succes ervan was niet mijn succes, maar veel meer het succes van iedereen. Dat met elkaar delen is het belangrijkste geweest. Theater moet verbinden, dan zijn we op de goeie weg. ❧

Bruun Kuijt

Bruun Kuijt (1957, geboren en getogen Zaankanter) is acteur, regisseur en schrijver. Hij studeerde in 1983 af aan de Academie voor Kleinkunst. Naast het acteren legt Bruun zich vooral toe op het regisseren van komedies, thrillers en familievoorstellingen. Voor de Zaanstreek regisseerde hij onder andere Zaans Vuur, VIVO (over de buurtsuper op locatie in de Rosmolenbuurt) en Mariamaria (over Verkade). Bruun Kuijt beleeft komend seizoen zijn honderdste regie.

Fotografie: Arjan ten Pierick

Flentrop

Bij Flentrop Orgelbouw en Orgelrestauratie wordt al meer dan honderd jaar orgels gemaakt. Deze staan niet alleen in Nederland, maar ook in bijvoorbeeld Japan, Amerika, Portugal, Duitsland, Noorwegen en Taiwan. De meeste aandacht trekken de replica's van legendarische instrumenten. Omdat de klank van oude orgels vaak moeilijk te evenaren is, moet er bij restauraties veel oude kennis worden opgehaald. De werknemers gaan dan als archeologen op zoek naar kennis en authentiek materiaal. Zo hebben ze bijvoorbeeld het orgel voor de St. Katharinenkerk in Hamburg gemaakt. Hier stond ooit een beroemd orgel (1605) dat door de grote orgelcomponist Johann Sebastian Bach met veel plezier werd bespeeld. Het orgel is bij bombardementen in 1943 verloren gegaan. Door veel onderzoek en de inzet van specialisten staat er in Hamburg weer een orgel waar Bach graag op zou spelen. De pijpmakers en orgelmakers oefenen verschillende ambachten uit waarbij de juiste materiaalkeuze een groot verschil kan maken. Het vereist veel ervaring om een goed geluid uit het instrument te halen. De ruimte en de maatvorming zijn namelijk van grote invloed op de klank die het voortbrengt.

Fotografie: Monumenten Spreken (zie ook p. 219), Anjo Kan

Coöperatiefonds

Elk jaar wordt een deel van de winst van Rabobank Zaanstreek via het coöperatiefonds aan projecten geschonken die een bijdrage leveren aan de duurzaamheid en leefbaarheid van de Zaanstreek. Het belangrijkste criterium is dat de Zaanstreek er in maatschappelijk of sociaal-economisch opzicht beter van moet worden. Een steiger van een zeilclub werd met behulp van het fonds gerepareerd door vakmensen in opleiding via een leerwerktraject. Zo werd deze weer toegankelijk voor gehandicapte sporters. Het fonds steunde ook JOGG Zaanstad bij het oprichten van een openbaar toegankelijk speelterrein in samenwerking met scholen, omwonenden en vrijwilligers in de wijk. Dit is een positief voorbeeld van publiek-private samenwerking in de Zaanstreek. Een mooi voorbeeld is ook de toekenning aan de Stichting Monumenten Spreken. Zij maakten 27 minidocumentaires over de verhalen achter de Zaanse oorlogsmonumenten. Mede dankzij het fonds kunnen deze worden ingebed in een educatieve website en worden voorzien van digitale lessen waar het onderwijs vrij over kan beschikken. Zo worden verschillende partijen in de Zaanstreek met elkaar verbonden.

Fotografie: Simone Ronchetti

Verkade

Verkade is een A-merk en staat landelijk zeer goed aangeschreven. Toch houdt het iets lokaals en zijn de grote fabriekspanden volledig opgegaan in de parkbuurt van Zaandam. Ericus Verkade begon hier in 1886 een broodfabriek waar ook beschuit werd gebakken voor de scheepvaart. Ericus stuurde zijn zonen naar Engeland waar ze het vak van biscuit maken leerde, en daarnaast managementvaardigheden. Vooral Ericus jr. bleek een groot talent. Hij introduceerde de luxe biscuits en koekjes, die het in Engeland goed deden, op de Nederlandse markt. Met het bekende succes. In 1918 had Verkade een broodfabriek, een waxinefabriek, een biscuitfabriek en een chocoladefabriek. Het bedrijf heeft altijd oog gehad voor kwaliteit en kunst. De Verkades omringden zich graag met kunstenaars. Ze selecteerden de beste tekenaars, schrijvers en architecten voor hun albums en gebouwen. De fraaie gebouwen uit die tijd zijn nog zichtbaar. Ook de Verkademeisjes, die eerst uit Amsterdam kwamen en later uit Portugal en Turkije, werkten hier met veel plezier. Sinds de overname door United Biscuits opereert Verkade wel op een veel grotere schaal, maar de lokale identiteit is gebleven.

Fotografie: Arjan ten Pierick

Albert Heijn

Albert Heijn opende zijn eerste winkel in 1887 in Oostzaan. De eerste zelfbedieningswinkel van Albert Heijn in 1952 was zo'n succes dat mensen er buiten voor in de rij stonden. Het concept was al door een andere kruidenier ingevoerd, maar Albert Heijn volgde pas toen ze het hadden verbeterd. Voor het eerst mocht de klant zelf spullen pakken. De producten vlogen de schappen uit. De eerste Allerhande verscheen in 1954, en is nog steeds een groot succes. Via de recepten worden nieuwe producten gelanceerd. Met een vrijwillig spaarsysteem konden klanten sparen voor elektrische apparaten, zoals bijvoorbeeld een wasmachine of een koelkast. Dit heeft ook de emancipatie van de vrouw bevorderd, omdat ze door deze apparaten meer tijd overhield. De hoeveelheid producten die AH verkocht steeg enorm. Mensen konden meer producten kopen, omdat ze langer houdbaar waren. In 1966 werd het nieuwe logo van Albert Heijn geïntroduceerd. Dit logo, dat zesduizend gulden heeft gekost, is niet meer weg te denken uit Nederland. Albert Heijn is een echt Zaans bedrijf. Het moederbedrijf Ahold heeft enkele jaren kantoor gehouden in Amsterdam , maar is terugverhuisd naar zijn 'roots'.

’t Kwassie XL

‘Mensen komen hier voor kleur’, vertelt Mariëtte Peters. ‘Professionals, maar ook hobbyisten die heerlijk schilderen om hun hoofd leeg te maken, kopen graag goed gereedschap. Wanneer je kiest voor goede verf of een uitstekende kwast, kun je zoveel beter je idee op het doek krijgen. Het smeert zoveel beter en de kleur wordt zoveel intenser en briljanter. Het is zo leuk om met klanten te praten over hun hobby. In onze expositieruimte geven we aandacht aan lokale kunstenaars. Dat iedereen kan schilderen blijkt wel uit onze workshops van de bekende landschapschilder Bob Ross. En soms komen ze weer terug omdat ze meer willen schilderen. Je kunt hier ook lessen volgen van gerenommeerde docenten, eventueel als voorbereiding voor de kunstacademie. Dat laagdrempelige werkt prima, want dergelijke rustmomenten kan iedereen gebruiken. In al onze activiteiten zit bezieling. Via onze Facebook-pagina ontmoeten we mensen die veel interesse hebben in graffiti. Het is toch prachtig als die jongeren vervolgens in de winkel komen, omdat ze ook met een aquarel aan het werk willen.’

Tot Ziens Optiek

Arne en Sharon Jongsma hebben een naam bedacht voor hun mooie optiekzaak die goed de lading dekt. Je gaat hier pas naar buiten als je echt tevreden bent over de bril en/of lenzen, die met buitengewoon veel zorg en betrokkenheid worden aangemeten. Deze persoonlijke aandacht, maar ook het vakmanschap waarmee ze hun beroep uitoefenen, wordt zeer gewaardeerd. Daarom adviseren veel mensen hun vriendenkring ook om vooral bij Tot Ziens Optiek langs te gaan. De trendy en stijlvolle brillen zorgen ervoor dat de brildragers goed gezien worden. De functie van de bril is het belangrijkste, omdat deze wel moet voldoen aan de eisen. Vervolgens luisteren en kijken ze goed of de brildrager juist wil opvallen of liever een rustig en stijlvol montuur wil, waarmee je niet opvalt in de massa. Een ander belangrijk element waar ze goed op letten is, dat de glazen heel mooi in de bril vallen. Het monumentale pand maakt het beeld helemaal af. Het pand dateert al uit 1750. Om de acht weken kun je in de etalage de laatste mode op brillengebied bewonderen. De etaleur maakt er een echte kijkdoos van.

Fotografie: Edith van Leeuwen

ANS.

Ans Hesse is lang geleden klein begonnen met kleding die ze op de markt verkocht. Al snel bleek dat haar inkoop goed aansloeg en opende ze een kleine zaak. Verschillende winkels volgden. Nu heeft het familiebedrijf aan de Westzijde een grote modezaak waar alles samenkomt. In het voormalige bankgebouw met een industriële, stijlvolle inrichting is volop keuze uit kwaliteitskleding voor verschillende gelegenheden. De handgemaakte schoenen en laarzen van Boots & Woods laten de ondernemers zelf maken in Spanje. Mensen van ver buiten de Zaanstreek komen hier, omdat ze zo goed geadviseerd worden en vanwege het ruime assortiment. De verkoopsters zijn heuse stylistes en dat is prettig als je hier je zakelijke of feestelijke kleding komt uitzoeken. Maar ook als je voor een casual outfit komt. Bij de inkoop wordt het motto gehanteerd dat het personeel zelf het kledingstuk ook zou willen dragen, anders past het niet bij de klanten. De klanten laten zich hier graag aankleden en adviseren. Het is leuk dat andere mensen al snel herkennen wanneer de kleding bij ANS. is gekocht. Daaraan herken je toch de echte kenner.

HET

Bij HET zijn Versace en Gucci opeens betaalbaar, hoewel je hier ook aparte kleding en vintage vindt. De Zaanstreek heeft aan HET een goede tweedehandswinkel in merk- en kwaliteitskleding. Hetty Rappard: ‘Er is veel keuze voor verschillende doelgroepen en leeftijden. Steeds meer mensen zijn milieubewust en kiezen ervoor om kwaliteitskleding een tweede eigenaar te geven. Het is opvallend dat mensen die kleding komen brengen ook steeds vaker hier gaan kopen. In de loop der tijd ben ik wel steeds kritischer geworden bij de inname van kleding. Ik ga zelf ook wekelijks op zoek naar mooie en bijzondere items. Soms koop ik ook nieuwe unieke kleding in. Voorwaarde is dat het bijzonder en kwalitatief hoogwaardig moet zijn. HET is meer dan alleen een winkel. Zo fungeren we ook als etalage voor textiel en keramiek, die gemaakt is door Stichting Enzo. Samen met de vrijwilligers zorgen we ervoor dat mensen zich welkom voelen. Zo organiseren we regelmatig een evenement, zoals vriendinnenavonden met wijn, hapjes, visagiste of een concertje. Voor de inkoop geldt dat als de kleding na acht weken niet verkocht is, deze naar de kledingbank gaat. Zo steunen we ook een goed doel.’

Fotografie: Marcel Berkelaar

De Bieb Zaandam

‘In het bibliotheekwezen zijn mensen vaak behoudend: ze vinden verandering vaak geen verbetering’ legt Marga Rosier, directeur van De Bieb voor de Zaanstreek, uit. ‘Dat was geheel anders toen we in 2007 met de hoofdvestiging verhuisden naar de Verkadefabriek. Je wordt hier direct verleid om wat langer te blijven, doordat het een fantastisch pand is met prachtig licht. We krijgen regelmatig bezoekers die herinneringen hebben aan het pand waar chocolade en koekjes werd gemaakt. Beneden zie je bij de trap nog de chocoladevormpjes voor chocoladeletters. In De Bieb zelf hebben we nauwelijks iets veranderd. Nog altijd herken je in de oude fabrieksvloer waar vroeger de machines hebben gestaan, ook het plafond is nog origineel. De betaalautomaten zijn bevestigd aan oude pilaren. De uitstraling is sober, maar ook stoer, en dat past wel bij de Zaanstreek. Foto’s van de oude fabriek hebben we uitvergroot en gebruiken we als wandbekleding. De meisjes van Verkade pakten vroeger de koekjes staand in, daarom zitten de ramen vrij hoog. Omdat onze bezoekers ook rondlopen, is dat geen probleem. De enige aanpassing die we hebben doorgevoerd, is het podium achter in De Bieb. Van daaruit heb je een goed overzicht over de boekenkasten, maar je kunt ook zittend naar buiten kijken. De Bieb maakt graag gebruik van dit anker in de Zaanse geschiedenis. Zaankanters hebben immers veel met hun industrieel erfgoed. Veel andere bibliotheken kiezen voor een landelijk concept qua inrichting. Dat geldt echter niet voor De Bieb voor de Zaanstreek, omdat deze een geheel eigen identiteit heeft die we ook graag uitdragen.
We hebben hier een enorme collectie met Zaanse boeken, zo’n 2500 titels! De meeste van deze boeken handelen over een historisch onderwerp: van zwembaden en pakhuizen tot stijfselmakerijen, en van walvisvaart tot windmolens en klederdracht. Alles wat Zaans is, spreekt tot de verbeelding. Eens per maand hebben we op zondag Brunchen in De Bieb. Met de programmering van o.a. Stichting Zaans Erfgoed en Bureau Boeiend hebben we bijna altijd een volle zaal. Het is goed dat we daardoor ook volwassen Zaankanters aantrekken, want 60% van onze leden is jonger dan achttien. Als kinderen drie maanden zijn, krijgen ze al bericht van De Bieb. Ook tijdens de basisschool zijn er verschillende momenten waarop leerlingen geattendeerd worden op het gratis lidmaatschap. Begrijpend lezen is zo belangrijk, dat moet je ook als volwassene bijhouden. Er zijn hele volkstammen die na hun school nooit meer lezen, mede omdat ze het zich niet kunnen veroorloven. Wij willen laten zien dat lezen echt niet saai is. We hebben zoveel keuze, dat er voor iedereen wel wat bij is.

Tips van De Bieb voor de Zaanstreek: *Boerske* *Hans Kuyper* *Olivier Rijcken* *Makelaar Gerard Wijma* *Scheepswerf Vooruit*

Fotografie: Arjan ten Pierick

Meubelatelier Engelina

‘Eigenlijk ben ik opgeleid tot scheepstimmerman, vertelt meubelmaakster Engelina Langius. ‘Op schepen wordt vaak met tropische houtsoorten, zoals teak en mahonie, gewerkt. Daardoor begon mijn geweten op te spelen. Eikenhout dat op zandgrond is gegroeid, is ook een uitstekend materiaal. Vroeger werden immers alle sloepen van eikenhout gemaakt. Sinds ik werk als meubelmaker gebruik ik daarom vooral Nederlands hout. Mijn kracht is maatwerk, de betimmering of het meubel moet perfect ergens tussen passen en kleine ruimtes opvullen. Mijn uitdaging is om iets te ontwerpen dat nog niet bestaat. Een ontwerp voor klanten met een idee of droom, die ook graag mee willen denken. Tijdens het proces betrek ik de klanten er regelmatig bij, want de rugleuning moet de juiste hoogte hebben, maar ook het knopje op de kast moet bij ze passen. Ik was altijd een liefhebber van de jaren dertig stijl. Maar door de restauratie van een historische theekoepel naast de Verkadefabriek in Zaandam, heb ik de rococo stijl leren waarderen. Aan de hand van een oud paneel en foto’s heb ik het theehuis met oude timmertechnieken gerestaureerd in de stijl van 1757. Het fijne werk, de profielen, de ronde hoekjes; alle organische vormen zijn maatwerk die ik met de beitel en draaiwerk heb uitgevoerd. Je moet alles weer opnieuw berekenen, dat is heel erg leuk om te doen. De geschiedenis was ook bijzonder. Het gilde van Sint Jozef had bepaald dat het stijl en regelwerk van grenen moest worden gemaakt en de panelen van eiken. Ik kende de afbeeldingen uit de 17e eeuw van breiende vrouwen die op een harde vensterbank zaten. De maîtresses van Lodewijk XV kregen echter voor elkaar dat vrouwen zich voor het eerst ook konden uitleven in het interieur. Ze kregen eigen meubels, zoals secretaires met laatjes en een klep, en elegante brede stoelen. Het plafond in de theekoepel was versierd met zwierig gipswerk, dat duidelijk door vrouwen was bedacht. Het is heel leuk dat je door kennis van deze geschiedenis met andere ogen rond gaat kijken. Overal in Zaandam, zeker in de ornamenten, herken ik nu de Lodewijk XIV en XV en empire-stijl. Dergelijke klussen wil ik wel vaker doen! Daarnaast maak ik allerlei eigentijdse meubelstukken die mooi in een ruimte passen. In Zaandijk bijvoorbeeld heb ik voor de vinotheek Allemanja een balie gemaakt. In deze kleine romantische winkel worden biologische wijnen verkocht, waarbij het verhaal over de herkomst essentieel is. Net zoals ik van elk stuk hout weet waar het vandaan komt, zo kent Emmy het verhaal van de wijnboer. De balie maak ik dan van massief eikenhout, waarbij de planken in verstek perfect in elkaar moeten overlopen. Bij alle meubels is van groot belang dat het er over honderd jaar nog steeds goed uit ziet. Ik wil graag dat dingen eeuwen mee kunnen, net zoals de iepenhouten Luikse stoel uit midden 17e eeuw die hier gerestaureerd wordt.’

Tips van Meubelatelier Engelina: *Vinotheek Allemanja* *Heijnis & Schipper Drukkerij* *Sidney Zwaan Schilderwerken* *Houtmolen Het Jonge Schaap* *De Hooimaker*

Zaandam

‘Door onze opleiding worden er nu al bij zo’n 200 bakkers in het hele land gezonde broden en banketproducten gemaakt. Consumenten willen dat ook. Tegenwoordig zijn mensen veel alerter op wat ze eten en hebben ze geen behoefte aan stoffen die niet thuishoren in het brood en banket.’

Fotografie: Arjan ten Pierick

Bakery Institute

Brood is vier tot vijf dagen houdbaar, dankzij broodverbeteraars waarvan de klant niet weet wat er allemaal in zit. Vicky Littlejohn, directeur van het Bakery Institute: ‘Brood moet je vers kopen en vers eten. De basis maak je van bloem, water en zout. Als je wat anders wilt, dan voeg je er bijvoorbeeld honing, melk, boter of ei aan toe. Maar geen margarine of chemische verbetermiddelen. In Nederland was de kennis hoe je echt brood moet bakken, bijna verloren gegaan. Veel bakkers werken met poeders omdat de Nederlandse consument graag brood wil dat na een halve week nog mals is. Met het Bakery Institute willen we de branche weer gezond maken. Mijn collega docenten en ik zijn lid van het Nederlands team boulangerie en patisserie. Dit is een soort Olympisch team waarmee we deelnemen aan internationale wedstrijden. In het buitenland zagen we dat er vanuit een vraag in de markt op een andere manier lesgegeven werd dan in Nederland, en dat wilden we hier ook. Bakkers waren direct enthousiast. We hebben eerst in Amsterdam gezocht naar een locatie. Maar toen we de voormalige Verkadefabriek zagen, wisten we direct dat dit onze ruimte was. Het is leuk dat hier regelmatig oud-werknemers, waaronder veel Verkademeisjes, binnenlopen en vertellen over de tijd dat er nog koekjes, beschuit, chocolade en zelfs brood werd gemaakt. Bakkers uit het hele land komen bij het Bakery Institute voor een opleiding van vier dagen, waarbij ze zich verdiepen of verbreden in een specifiek product. Hier leren ze bijvoorbeeld weer de vaktechniek om desembrood en speltbrood te maken. ‘Carrièreswitchers’ vormen onze tweede doelgroep, dit zijn mensen die altijd al bakker wilden worden en nu hun kans grijpen. Zij krijgen een opleiding van negen weken. Elke dag maken ze bijvoorbeeld stokbrood, zodat ze het goed onder de knie krijgen. Fanatieke thuisbakkers kunnen cursussen volgen van een, twee of vier dagen. We hebben een afdeling boulangerie en een afdeling patisserie, waarbij je terug gaat naar de basis en goede klassieke producten leert maken. Je kunt je echt onderscheiden als je je eigen recept en smaak ontwikkelt. Bij ons vind je geen broodverbeteraars. Hier werken we met lange processen. We maken wel gebruik van handige machines, want je hoeft het brood niet zelf meer te kneden. Pure ingrediënten maken het product veel lekkerder: je proeft dat er echte chocolade of fruitpuree in is verwerkt. We maken hier tientallen soorten brood maar geen 200 zoals veel bakkers tegenwoordig doen. De producten worden direct in onze winkel verkocht. Elke dag ligt er weer wat anders. Klanten vinden dat leuk, want ze weten dat het altijd goed is. En dat je brood krijgt waar je nog op kunt kauwen. Turken en Marokkanen komen hier ook graag, omdat we een puur en eerlijk product verkopen dat ze doet denken aan het brood uit hun cultuur. We hebben een klein assortiment met als idee: terug naar de basis, verrassend en supervers. Dat slaat goed aan. Met het populaire tv-programma Bake my day waarbij de beste amateur banketchef wordt gekozen stonden we opnieuw in de schijnwerpers. Ook daarin adviseren we vooral om niet te specifieke smaken te kiezen en kleurstoffen bijvoorbeeld te vervangen door fruit. Zo maak je een heerlijk en eerlijk product.’

Zaandam

Hooyschuur Architecten

Hooyschuur Architecten hebben verschillende bekende panden een nieuw aanzien en functie gegeven. ‘In de Zaanstreek zijn we het meest trots op de projecten Zwaardemaker, pakhuis Batavia en de De Jedelooschool, een voormalige ambachtsschool in Zaandam die we hebben getransformeerd tot een wooncomplex. Hergebruik van bestaande objecten, waar nieuwe elementen aan worden toegevoegd, is altijd een uitdaging. Het is een zoektocht om een gebouw, dat jarenlang leeg heeft gestaan, nieuw leven in te blazen en weer waarde te geven. Je moet de mogelijkheden en schoonheid van het gebouw zien. De Jedelooschool was een heel donker en triest gebouw. Als je goed keek, zag je mooie Amsterdamse schooltrekjes. De originele detaillering hebben we in de gevel weer teruggebracht, ondermeer door mooie houten kozijnen. Zwaardemaker was eigenlijk een lelijk gebouw, maar wel interessant. Het was een van de eerste industriële panden met een volledig betonnen constructie. Bij hergebruik komt veel vakmanschap kijken om oud en nieuw goed met elkaar te combineren. We hebben het gebouw een stuk vriendelijker gemaakt door de kleurstelling en kozijnen.

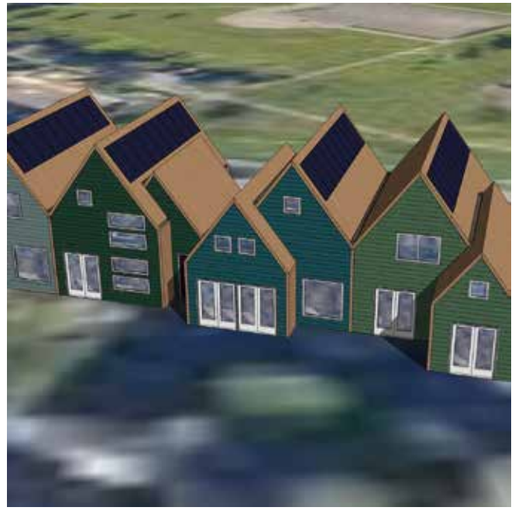
De Witte Olifant / Mooij

Hille’s Beschuit en Koekfabrieken bouwde in 1901 een fabriekspand aan de Oostzijde. In de loop der jaren werd de fabriek uitgebreid met twee nieuwe bouwdelen. In de laatste fase diende het als opslag voor verf van Mooij. Pas in 1975 werd het baksteen wit geschilderd. Tijdelijke bewoners, die er leerwerkplaatsen creëerden voor jongeren, schilderden er een witte olifant op. Dat herinnert aan het beeldmerk van lang vervlogen tijden. Het beeldbepalende pand langs de Zaan wordt opnieuw opgebouwd, maar blijft herkenbaar. Ook de nieuwbouw vormt een gesloten waterfront en herinnert aan de pakhuizen die duiden op de vroeg industriële ontwikkeling. Het past bij deze tijd om de nieuwe eigenaren het pand zelf te laten ontwikkelen. Nunc Architecten is verantwoordelijk voor het ontwerp waarbij ze de geschiedenis in de nieuwbouw verwerken maar het ook laten aansluiten bij de wensen van deze tijd. De ideeën van de nieuwe eigenaren worden zoveel mogelijk verwerkt. In royale pakhuizen met een eigen steiger en dakterras zullen nieuwe bewoners wellicht ook eigen bedrijfjes gaan voeren. Zo krijgt weer een ‘verlaten plek’ aan de Zaan een nieuwe bestemming.

Czaar Peterhuisje

Het wereldberoemde houten huisje is een trekpleister voor Russen die de bakermat voor de Russische rijkdom willen zien. Czaar Peter heeft in de 8 dagen dat hij in 1697 in het huisje sliep, het vakmanschap geleerd van de Zaanse scheepsbouwers. Met deze kennis heeft hij fortuin opgebouwd en in Sint Petersburg gigantische gebouwen laten verrijzen. Het eenvoudige houten huisje vormt het symbool voor het contrast. Hooyschuur Architecten heeft de opdracht gekregen om het monument te vergroten. ‘In de toekomst kom je via de tuin binnen. De bestrating loopt door in de aanbouw die er heel licht en fragiel uit gaat zien, bijna alsof het er niet mag zijn. Bij deze opdracht is het belangrijk om zo terughoudend mogelijk iets toe te voegen. De glazen aanbouw zonder kozijnen en met ranke pilaren, die in de grond en het plafond lijken te verdwijnen, is ondergeschikt aan wat er al staat. Hier komt wellicht ook een museumstuk uit de Hermitage. Het toiletblok wordt verrijkt met een fotoprint van het schilderij ‘Czaar Peter op weg naar het fregat De Pieter en Paul’ uit het Amsterdams Historisch Museum.’

Het Nieuwe Zaanse Huis

‘Een huis moet passen binnen de ‘genius loci’ oftewel de geest van de plek.’ Architect Martijn van der Hout van HenNK is een van de vijf initiatiefnemers voor Het Nieuwe Zaanse Huis. ‘In de Zaanstreek stonden vooral eenvoudige arbeiderswoningen. Het historische Zaanse pand met dragende zijgevels met balken, een gevel in de verhouding 3:4:5 en een plattegrond die je makkelijk kunt uitbreiden, vormt de basis voor ons ontwerp. We kiezen niet voor opsmuk zoals een siergevel, zodat de prijzen laag blijven. Maar als mensen ermee willen pronken, dan kunnen ze dat er natuurlijk wel op zetten. Hout is het meest duurzame materiaal en komt terug in ondermeer de voorgevel. Mensen bepalen zelf of ze het pand groen, grijs of blauw willen schilderen, want het wordt tenslotte hun huis. Het Nieuwe Zaanse Huis kan meegroeien met de ontwikkeling: je kunt er een tuinkamer bijbouwen of wellicht de slaapkamer later uitbreiden. De Zaanstreek heeft verschillende lege plekken waar de oorspronkelijke structuur is verdwenen. We willen de historische contouren weer zichtbaar maken met een nieuw Zaanse wijk.’

Sidney Zwaan

Reclame hoeft schilder Sidney Zwaan niet meer te maken, omdat hij een grote vaste klantenkring heeft die hem graag aanbeveelt bij anderen. Dit vanwege zijn vakwerk en zijn persoonlijke benadering. ‘Ik werk sinds 2002 als zelfstandige. Daarvoor was ik in dienst bij een verfgroothandel waar ik mij heb gespecialiseerd in het ontwikkelen en maken van kleuren. Daar doe ik als schilder nog mijn voordeel mee. Klanten kan ik een kleuradvies geven voor hun interieur, waarbij ik rekening houd met de persoon en de inrichting. Het is fascinerend om te achterhalen welke originele kleuren er in of op een monument zijn gebruikt. Als de klant dat wil, dan kan ik deze weer terugbrengen. Een keer per jaar ga ik bij verfmolen De Kat langs voor bijzondere pigmenten. Het is prettig werken aan oude huizen met een verleden, maar ik schilder met net zoveel plezier een rijtjeshuis in een nieuwbouwwijk. Ik neem mijn vak zeer serieus, want ik wil het nog mooier maken. Als een klus klaar is, dan kan ik daar echt van genieten.’

Winnubst Grafische afwerking

Het is opmerkelijk dat een grafisch familiebedrijf uit 1985 ondanks de recessie in de grafische industrie en reclame voldoende opdrachten heeft. Vrijwel al het verpakkings- of decoratiemateriaal wordt in het bedrijf zelf gemaakt aangevuld door thuiswerkers in de omgeving. Zo kunnen ze een korte levertijd garanderen. Alles moet er perfect uit zien, tot aan de sticker op de doos toe. Het personeel denkt graag mee met de klant door iets te leveren wat duurzaam is, maar ook beter is dan de concurrent. Wanneer Heineken plastic tafelkaarten wil, dan bedenken zij een stevige kartonnen oplossing die veel beter is voor het milieu, na een jaar nog stevig overeind staat en ook nog eens de goede uitstraling heeft. Voor L’Oréal bedenken ze een slim product, dat de verschillende producten op de toonbank bij de kapper mooi in beeld brengt. Door mee te denken krijgt de klant een goed gevoel over zijn display en verpakking. Klanten weten dat Winnubst voor elk probleem een oplossing heeft. Reclame maken voor zichzelf hebben ze nog nooit gedaan, dat doet de klant wel voor ze.

HenNK architectuur en interieurarchitectuur

Interieurarchitect Tanja Nieuwenhuyzen Kruseman: ‘Ontwerpen van ons bureau staan ten dienste van de gebruiker. We willen niet een eigen stijl laten zien, maar juist aansluiten bij de vraag. Duurzaam betekent dat we slim omgaan met de bestaande situatie, zoals bij verbouwingen van basisscholen. Met een minimaal en afwisselend gebruik van materialen en kleuren kun je rust uitstralen en structuur aanbrengen. Zo worden de ruimtes voor kinderen een beleving om te gebruiken en er netjes mee om te gaan. Een schoolbestuur heeft vaak een klein budget, zodat ze niet kunnen uitbreiden. Het is dan de uitdaging om de ruimte zo te gebruiken dat er meer bruikbare ruimte ontstaat en het totaalbeeld verbeterd wordt. Ook voor particulieren is het leuk om te puzzelen, zodat bijvoorbeeld een kleine woonboot met weinig uitbreidingsmogelijkheden toch veel lichter en ruimer wordt. Mensen die (nog) niet willen verbouwen of verhuizen kunnen hun huis, ook met een beperkt budget, toch aanpassen aan hun huidige en toekomstige wensen. Soms lijkt iets onmogelijk, maar dan gaan we het toch proberen.’

Havenhout Zaandam

Welk bedrijf is actief aan de Westzijde? Deze vraag in het Saenspel wordt waarschijnlijk door weinig mensen goed beantwoord. Al sinds 1976 worden, in de werkplaats en het schuine huisje, drijvende steigers, vlotten en terrassen van duurzaam hout gezaagd en in elkaar gezet. Wim Kan en Ate Flens noemen hun bedrijf het best bewaarde geheim van Zaandam. Hun vakwerk is vooral buiten de Zaanstreek bekend. De drijvende steigers van Havenhout liggen in jachthavens in heel Nederland. Zelfs in Curaçao prijkt hun etiket op het steigerhout in een nieuwe haven. Zelf vinden ze de afwisseling met de zogenoemde ‘specials’ erg leuk. In Amsterdam bijvoorbeeld is een drijvend plein bij het Haarlemmerplein van hun hand. In de Zaanstreek hebben ze ook hun stempel achtergelaten. Voorbeelden hiervan zijn de roeivlotten voor Arjan Bloem en de Zaanse roeivereniging, de drijvende terrassen bij B&B Heerlijck Slaapen aan de Zaanse Schans en bij hengelsportwinkel Rentenaar waar vliegviscursussen worden gegeven. Ook de bodem van ’t Skip in de Gedempte Gracht is het werk van Havenhout.

‘Het is mooi om goede dingen achter te laten voor de toekomst’

Jan Hein Bakker

Fotografie: Marcel Berkelaar

Op de kop van het eiland in de Voorzaan in Zaandam prijkt het kantorencomplex van JH Bakker. Jan Hein Bakker: ‘Het houtbedrijf William Pont had dit kantoor bewust met uitzicht op het eiland gebouwd. Hier stonden vroeger talloze loodsen waar het hout lag opgeslagen. Mijn familiegeschiedenis zie ik terug in de omgeving. Ik kom uit een oud Zaans ondernemersgeslacht. Lang geleden vervoerden mijn voorouders al boomstammen met sleepboten naar de houtzaagmolens. Mijn overgrootvader Pieter Wijtenkamp had dit houtfactorsbedrijf vanaf 1895. Daar werden de bomen verzaagd voor de scheepsbouw en de houten huizen. In 1920 is mijn opa Jan Bakker gestart met een bouwbedrijf. Al snel had hij veel opdrachten. Zo kreeg hij de opdracht om een zwembad te bouwen op het eiland in de Voorzaan, dat in de volksmond bekend stond als het William Pont eiland. Mijn opa kreeg twee jaar na de start al opdrachten om totaal 150 woningen te bouwen in de Slachthuisbuurt, de Rosmolenbuurt en op ‘De Haven’. Mijn opa had een neus voor mooie projecten. Hij ontwikkelde toen al plannetjes om de Zaanstreek mooier te maken. Zo kocht hij stukken grond op in Zaandijk, waar hij samen met zijn eigen architect villa’s op bouwde. Veel van die huizen zijn nu monumentwaardig. Ook kreeg zijn bedrijf opdracht voor fabrieken van Albert Heijn, Duyvis, Cacao de Zaan, loodsen voor de Bruynzeelpanden en gebouwen op het Hembrugterrein. In Amsterdam, maar ook ver daarbuiten, was het bedrijf actief. Trots was mijn opa op de bouw van het Wilhelmina gasthuis en het Luchtvaartlaboratorium in Amsterdam in de jaren 30 van de 20e eeuw. Met honderden medewerkers is het lange tijd het grootste bouwbedrijf van Noord-Holland geweest. Mijn vader heeft het bedrijf voortgezet en ik kwam er in de jaren tachtig bij. Ik vond het ontwikkelen van plannen leuker, daarom richt ik me nu alleen nog maar op het mooier en levendiger maken van steden. De rode draad in het familiebedrijf is, dat zowel mijn opa, mijn vader en ik vooral opdrachten zoeken of plannen maken die de plek een bijzondere status geven. De projecten zijn heel verschillend, maar in architectonisch en maatschappelijk opzicht springen ze er wel uit. Zo heb ik de twee Zaanse ziekenhuizen, die afgebroken zouden worden, getransformeerd tot appartementen. De buurt wilde de gebouwen behouden en ik heb me daarvoor ingezet. De kunst is om goed naar een plek te kijken. Wat is er, wat kan er en waar is behoefte aan? Wat is het maximaal haalbare in stedenbouwkundig opzicht? Ik ontwikkel projecten waar bijzondere elementen in zitten. Dat hebben de drie generaties Bakker gemeen. Het theehuis aan de Zaan, dat door Claude Monet in 1871 werd geschilderd, was onderdeel van een complex. Dan ontwikkel ik een plan, zodat de panden aan de Westzijde weer een winkel- en woonfunctie krijgen. Daardoor is het mogelijk om ook het theehuis te behouden. Het is de kunst om iets terug te bouwen dat er vroeger was en mooi werd gevonden. Zo herbouwen we het luchthuis naast het theehuis, zoals het geschilderd was door Monet. Het is toch fantastisch dat je een authentiek gebouw van een schilderij weer terug brengt in het moderne landschap? Voor het Sportfondsenbad heb ik een plan bedacht om de historie te behouden en het een extra dimensie te geven door kleine kantoor- en werkruimtes te realiseren. Zo heb ik ook het idee opgevat om het havenkantoor terug te bouwen op de Beatrixburg. En om op de hoek van de Peperstraat een gebouw neer te zetten met gevels die verwijzen naar schuren, opslagloodsen en Zaanse panden. Mijn doel is om de Zaanstreek omhoog te helpen en te verbeteren. Ik creëer een prettige plek waar mensen graag wonen, werken en verblijven.’

Zaandam

Gert Schouten vormt samen met Bas Husslage en Jacob Reitsma het bestuur van de stichting Monet in Zaandam. Gert: ‘Toen ik ontdekte dat een door Monet geschilderd theehuis leeg stond, had ik direct interesse om dit te huren voor mijn bedrijf en de stichting. RSVO bestaat al sinds 1975. We zijn een van de weinige specialisten op het gebied van ‘face to face’ onderzoeken onder consumenten en het bedrijfsleven. We zijn een traditioneel bedrijf dat veel waarde hecht aan kwaliteit en historie. Daarom past deze locatie goed bij ons. Langs de fluwelen Westzijde aan de Zaan stonden in de 18e en 19e eeuw talloze theehuizen. Het waren de vrijetijdsverblijven voor rijke Zaankanters. Bijna alle huizen waren van hout. Toen Claude Monet in 1871 vier maanden in Zaandam verbleef, was hij gecharmeerd van deze veelkleurige houten huizen, de molens en de scheepvaart op de Zaan. Volgens Monet was hier genoeg te schilderen ‘voor een mensenleven’. 25 schilderijen maakte hij er in korte tijd. ‘Tuinhuizen aan de Achter-Zaan’ behoort tegenwoordig tot de topcollectie en hangt in het New Metropolitan Museum in New York. Het exterieur van het theehuis is authentiek. Binnen is nog een aantal opmerkelijke details te vinden, zoals een plafondschildering en een fraaie schouw in Lodewijk XV-stijl.

Monet in Zaandam

Tijdens de Open Monumentendag 2013 hebben we het theehuis opengesteld voor publiek. Het was indrukwekkend hoeveel mensen kwamen kijken en vervolgens hun eigen verhalen inbrachten. In de archieven hebben we verder niet veel kunnen vinden. We weten dat het gebouw ongeveer uit 1775 dateert. Voor die tijd was een stenen gebouw bijzonder. De welvarende eigenaar was waarschijnlijk betrokken bij de cacaohandel. Het is een rijksmonument, dus we mogen er niets aan doen. Maar we vinden het wel leuk om het interieur aan te kleden met hedendaagse lampen van Zuiver. Verschillende Zaankanters waren al bekend met het feit, dat Monet hier kleine werken heeft geschilderd. Toen we met de stichting tijdens het Lefestival voorbijgangers vroegen naar de herkomst van een aantal van zijn schilderijen, kregen we veel leuke reacties. Zo kwam er een echtpaar langs waarvan de vrouw vijf jaar had gewerkt aan het borduurwerk van ‘Tuinhuizen aan de Achter-Zaan’. Voor haar was het niet zomaar een borduurwerk, want er zaten 148 kleuren in en een bepaald effect. Bij het advocatenkantoor Van Duyn hangt een replica van het schilderij, dat Monet ooit schilderde van dat pand. Er is ook een Zaankanter die zijn huis in dezelfde blauwe kleur heeft geschilderd als ‘Het blauwe huis’. En een wand in een ander huis is beschilderd met ‘Tuinhuizen aan de Achter-Zaan’. Het is bijzonder om al deze puzzelstukjes te verzamelen. We hebben er bijna een dagtaak aan. De stichting Monet in Zaandam heeft een boekje gemaakt over de 25 schilderijen. Daarvoor is veel onderzoek verricht. Een belangrijke bron is een boek uit 1986 over de overzichtstentoonstelling ‘Monet in Holland’. Daar stond ondermeer een plattegrond in van alle plekken in Zaandam waar Monet heeft geschilderd. Langs deze plekken organiseren we rondleidingen met een groeiend aantal gidsen. We geven wel 40 rondleidingen per jaar en dat aantal neemt ook toe.’

Fotografie: Marcel Berkelaar

Foto: Esther Prinsze | Concept & Styling: Brenda Jansen

Fotografie: Edith van Leeuwen

Een recept van

Claude Monet

gemoderniseerd door
Helmer Verbruggen
van de Monettuin

Zaansgroene Monettaart

Ingrediënten | *Porties: 12*
150 gram spinazie
200 gram zelfrijzend bakmeel
200 gram boter
240 gram suiker
200 gram poedersuiker
25 gram bloem
250 ml melk
150 gram gepelde ongezouten pistachenootjes
6 eieren
geraspte schil van 1 citroen
2 eetlepels Kirsch
springvorm 24 cm

Bereidingswijze
Groene kleurstof: Blancheer de spinazie kort. Laat deze uit lekken en pureer tot moes. Zeef dit door kaasdoek of fijne zeef.

Cake: Oven voorverwarmen op 170 graden. Hak de pistachenootjes middel grof. Klop boter en 200 gr suiker tot romige massa. Voeg 4 eieren al kloppend toe en beetje bij beetje het zelfrijzend bakmeel. Roer op het laatst 50 gram gehakte pistachenootjes en de helft van het citroenrasp erdoor. Bak beslag in ingevette springvorm in ca. 40 minuten gaar en goudbruin. Keer de cake om op schoon bord en laat deze afkoelen.

Vulling: Roer 2 eidooiers met 40 gr suiker door elkaar, voeg gezeefde bloem en scheutje melk toe en roer dit tot een glad mengsel. Breng overige melk met rest citroenrasp aan de kook, en voeg het mengsel toe. Al roerend 4 minuten door verwarmen, tegen de kook aan. Laat deze dikke vla afkoelen, en roer regelmatig door. Breng de vla op kleur met een paar theelepels spinaziegroen en meng er 100 gram pistachenootjes door.

Snij de afgekoelde cake in twee helften, smeer de vulling regelmatig op de onderste schijf en leg de bovenkant weer terug. Meng poedersuiker, 2 eetlepels Kirsch en 3 theelepels spinaziegroen met een vork tot een glad en dik vloeibaar glazuur. Voeg eventueel een drupje water toe om de juiste dikte te krijgen. Giet het glazuur op de taart en verspreid het met een spatel over de taart.

Claude Monet heeft maar een straatje in Zaandam gekregen, terwijl Czaar Peter een hele buurt op z'n conto kan schrijven. Toch verbleef Monet wel vier maanden in de Zaanstreek. In tegenstelling tot wat er in sommige lezingen wordt verteld over onze Czaar, hield Monet erg van de streek en de mensen en schilderde hij hier 25 doeken. Naast schilder was Monet liefhebber van goed eten. Hij verzamelde recepten van gerechten die hij lekker vond. De recepten zijn rijk gevuld en hebben vaak drank als ingrediënt. Ook hebben ze nog vaak lastige en inmiddels bijna vergeten bereidingswijzen. In de Monettuin worden op een voorheen braakliggend terrein groenten en fruit uit de recepten verbouwd door een groep vrijwilligers. Een recept van Monet in Zaans groen past goed in dit boek. Het is wel een beetje gemoderniseerd en bevat iets minder drank.

Zaandam

De 1e prijs is gewonnen door Mauricio Tejedor *(Instagram: lionweaver)*

Mauricio won een overnachting in het Zaan Inn Hotel in Zaandam inclusief gebruik van huurfietsen van Fietsverhuur Wormer.

De jury heeft deze foto gekozen vanwege de meerpalen en het 'zilver' in het water. Licht speelt een belangrijke rol in deze foto en Claude Monet werd ook wel de schilder van het licht genoemd. Een leuk detail is het rookpluimpje in de verte. Monet maakte namelijk ook een schilderij met in de verte een rookpluim, waarschijnlijk was die van een stoommachine. De foto is gemaakt vanaf de Prins Hendrikkade in Zaandam.

De 2e prijs is gewonnen door Marjan Luttik *(Instagram: mrjnlttk)*

Marjan won een dinerbon van restaurant Eten bij de Buurman in Zaandam.

De jury noemde deze foto 'het moderne roze huis', naar Monets schilderij 'Huizen aan de Achterzaan', in de Zaanse volksmond ook wel het 'Roze Huis' genoemd. Het water, de weerspiegeling, de treurwilgen en de meerpalen deden allemaal denken aan Monet. Bovendien stond Monet op bijna dezelfde plek toen hij de drie schilderijen maakte van de Westerhem. De foto is gemaakt vanaf de Wilhelmina-brug in Zaandam, kijkend in zuidelijke richting.

De 3e prijs is gewonnen door Natascha van den Bolt *(Instagram: nataschavdbolt)*

Natascha won het boekje '1871, Monet Zaandam' van de Stichting Monet in Zaandam.

Deze foto is gekozen omdat het net een schilderij lijkt. Het heeft veel kleur, laat beweging zien en er staat heel veel op: een molen, industrie, oude gebouwen en nieuwe gebouwen. Het laat de rommeligheid van de Zaanstreek zien. De jury kon zich voorstellen dat Monet dit zou schilderen. De foto is gemaakt vanaf de Hoogstraat in Koog aan de Zaan, uitkijkend over de Zaan.

InstabikeMonet

Instagram075 en Stichting Monet in Zaandam organiseerden op 1 september 2013 een instagram-fietstocht. Deze 'instabike' ging onder andere langs de plaatsen waar de Franse schilder Claude Monet schilderde toen hij in de Zaanstreek was. De beroemde impressionist verbleef hier vier maanden in het jaar 1871. In die korte periode maakte hij maar liefst 25 schilderijen. Hij vond de gekleurde houten huizen prachtig. Inspiratie vond hij in het water, de wind en het hout. Monet vereeuwigde onder andere de Zaanse molens, de huizen en de bedrijvigheid op de Zaan.
De deelnemers van de fietstocht kregen de opdracht om als een moderne Monet de Zaanstreek van nu te (her)ontdekken. De organisatie had een 14 kilometer lange route uitgestippeld. Op een plattegrond werden de plekken aangeduid waar Monet 142 jaar geleden de Zaan vereeuwigde. De fietstocht leidde ook langs andere prachtige plekken in de Zaanstreek, die Claude Monet zeker ook had kunnen waarderen als hij nu had geleefd. De instabikers keken door zijn ogen naar de Hemmes, de Zaanse Schans, Haaldersbroek en Zaandijk en probeerden te bedenken wat hij zou hebben gezien. Er deden ongeveer 60 enthousiaste fotografen/instagrammers mee. De deelnemers konden meedoen aan een fotowedstrijd door hun foto's op Instagram te delen met de hashtag #instabikemonet. Op die manier zijn meer dan 800 foto's gedeeld. De winnende foto's zie je op de pagina hiernaast.

De organisatie van de InstabikeMonet was in handen van Marjolein Lensink-Neijzing (Heijnis & Schipper Drukkerij), Martin Bergsma (De Koffiezaak), Jacob Reitsma (Stichting Monet in Zaandam), Laura Tejedor, Marjolein van der Meer en Esther Prinsze. Hun mooiste foto zie je op deze pagina.

Foto's v.b.n.b:

Esther Prinsze
(Instagram: esprifotografeert)
Marjolein van der Meer
(Instagram: jeintie)
Laura Tejedor
(Instagram: lauratejedor)
Marjolein Lensink-Neijzing
(Instagram: marjolein_zaandam)

rij 1 v.l.n.r ***(Naam / Instagramnaam)***
Beata Vonk / beatavonk
Christa Smit / christa_bas
Eric Klingers / eric_klingers

rij 2 v.l.n.r
Fien Sahureka / fienemini
Janine van den Berghe / jantje2067
Linda Smit / lindafotografeert

rij 3 v.l.n.r
Marjan Luttik / mrjnlttk
Marjan van Waardenburg / marjanvw

rij 1 v.l.n.r ***(Naam / Instagramnaam)***
Mark van Kollenburg / markvkollenburg
Mauricio Tejedor / lionweaver
Monique Anrochte / moniqueanrochte

rij 2 v.l.n.r
Monique Anrochte / moniqueanrochte
Rob Verweij / robverweij
Simone Ronchetti / fotosvansimone

rij 3 v.l.n.r
Yolanda Duijs / yduijs
Yvonne van der Lip / Vonkie71